

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Prolegomenon I. De radicibus laxioris Ethices.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

PARS PRIMA

PRÆLIMINARIS.

PROLEGOMENON PRIMUM.

De radicibus laxioris Ethices.

CAPUT PRIMUM.

Laxioris Ethices mala panduntur.

Corrumpit sæculi mores, magisque ac magis refrigerentem in dies charitatem pii quique deplorant. Ad ea quippe tempora devenimus, quibus christiana vita, ac disciplina puritas & sanctitas, ob quam cunctis olim nationibus Christianismus adeo venerabilis & admirabilis fuit, à Christianorum animis & moribus sensim exulat; sincera pietatis norma à Christo, ab Apostolis, & Apostolorum successoribus tradita, deseritur; vitia speciosis prætextibus obvolvuntur; Evangelica dogmata novis quotidie subtilitatibus eluduntur; concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, longè latèque dominantur, atque lachrymandum in modum grassante vitiorum omnium colluvie, in omnibus penè artibus & professionibus innumeræ corruptelæ, & gravissima delicta passim vigent.

2 Et quæ (amabo) tantorum malorum causa? intrinsicæ (fateor) est corruptæ naturæ pronitas in malum. Sed hæc validè comprimeretur, nisi extrinsecæ accederet concausa, pronitati isti habenas laxans, dum stringere oppoteret: nimia utique complurium Recentiorum de moribus opinandi licentia, SS. Pontificum testimonio & lachrymis comprobata. Corruptionem quippe populorum novitia fovet Ethica plurium Theologorum, qui cedentes torrenti Christianorum relaxatorum, dum contra invalescentes consuetudines malas, christiana fortitudine murum sese pro domo Domini opponere debuissent, indulgentioribus opinamentis à se noviter adinventis, facti sunt magistri prurientes auribus, consueveruntque pulvillos sub omni cubito manus, & fecerunt cervicalia sub capite univerfæ carnis, dum suæ regionis hominum moribus evangelica adaptantur dogmata, ad quorum præscriptum (juxta SS. Patrum doctrinam) hominum mores exigere debuissent; sicque peccantes adulantibus blandimentis palpando, peccandi fomitem subministrarunt, juxta illud Cypriani lib. de lapsis: *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat.*

3 Indulgentiorem ac nimiam ipsorum de moribus opinandi licentiam (proficientem ad ex-

Tom. 1.

cusandas excusationes in peccatis, potiùs quàm ad sectandam Evangelicam veritatem, & traditam nobis ab Apostolis & sanctis Patribus vitæ normam) Alexander VII. vehementer deplorat in Decreto de die 24. Septembris 1665. ubi sic: *Sanctissimus Dominus noster audivit, non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones, christiana disciplina relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas, iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus, modus opinandi irrepsit, alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro regula fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset christiana vita corruptela.*

Deplorat & Generalis Gallicanæ Ecclesiæ 4 Conventus anni 1656. in Epistola præfixa Instructionibus Pastoralibus S. Caroli Borromei, ubi de supradictorum Theologorum opinionibus sic ait: "Novitiæ illæ opiniones ita christianam morum disciplinam, & evangelicam vivendi normam adulterarunt, ut ejusmodi scientiæ, profunda ignorantia longè sit potior. Enim-verò quid aliud quàm mores pestiferos generare possunt pestifera morum dogmata? A quorum Authoribus non minùs sævam nunc, in suorum morum disciplina, persecutionem patitur Ecclesia, quàm olim in materia Religionis ac Fidei: immò tantò sæviorem, quòd illam à minimè suspectis patitur. Non enim jam à Tyranno, non ab hæreticis, aut apostatis vexatur Ecclesia; intus & in sinu sunt hostes, & inimici ejus domestici, immò filii ejus. Similia habet Generalis Conventus anni 1701.

Denique Nicolaus Faber, Ludovici XIII. Galliarum Regis præceptor, eorundem Ethicen nihil esse dicit nisi artem cavillandi cum Deo, *l'art de chicanner avec Dieu*: quippe nihil aliud apud ipsos solemnius, quàm altercari pro possessione humanæ libertatis, contra divinas leges ac præcepta: dumque Scriptura divina (Augustino teste) nihil præcipit nisi charitatem, nihil culpat nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum; ipsis econtrà non aliud esse videtur studium, nisi ut charitatis

A

obligationem extenuent, cupiditatibus indulgeant, & iis Dominica accommodent præcepta, quibus ipsas potius accommodari subijci oporteret. Cunctis fidelibus nuntiat Apostolus, apparuisse gratiam Salvatoris nostri omnibus hominibus erudientem nos ut abnegantes impietatem, seculariaque desideria, sobriè, justè & sanctè vivamus in hoc sæculo. Ipsi ex adverso Ethicè tradunt secularibus desideriis lenocinantem, quasi Evangelicæ doctrinæ cum sæculi moribus conventio major esse queat, quàm justitiæ cum iniquitate, vel Christi cum Belial.

- 6 Viam salutis suprema Veritas, Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit: ideòque præcepit intrare per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via ducit ad perditionem. Illi è converso, nihil aliud inculcant, nisi è duabus viis probabilibus (apud ipsos verò penè omnia probabilia sunt) eligendam benigniorem, id est (ut ipsi intelligunt) latiore, seu humanæ libertati cupiditatisque indulgentiorem: ita ut (Eusebio Authore) *quancumque daaram viaram extremè oppositarum* (seu utique latiore, seu angustiore) *inierint homines, recta tendant ad superos.*
- 7 Hinc non mirum, si magna, si non tota, cura illorum esse videatur, novos & Majoribus incognitos peccatorum excusandorum prætextus, veluti totidem novos cæli tramites, suis adinventionibus, & philosophicis argutiis comminisci. Non mirum, si neglecto Evangelio, unum prædicante Agnum Dei, qui tollit peccata mundi, plures ipsi prædicent agnos, peccata mundi tollentes, quales antè non erant. Ergo (inquit Caramuel) si ejusmodi peccata ab Orbe Litterario Diana sustulit, meritò dicitur agnus Dei, qui abstulit peccata mundi.
- 8 Quid? quòd, aliquam-multum morales controversias ita subinde desinunt, ut non tam veritati, quàm personarum gratiæ ancillari videantur, non secus ac Jurisconsulti plerique auro conducti, jura legum, non justitiæ, vel æquitati, sed clientum cupiditatis & lubentiaæ atemperantes, inquit Albertus de Albertis, in paradoxo de ornatu mulier, in præludio de Veter. Patr. authorit.
- 9 Quid item, quòd (teste Antonio Terillo, celebri è Societate Theologo,) fuerunt ex Recentioribus non pauci, qui levissimis ratiunculis ducti, antiquorum Theologorum in opinando severitatem non modò clam carpere, sed palàm ausi sunt suis scriptis condemnare? Quod enim priores, doctiores, ac severiores Theologi unanimi sententiâ damnabant ut malum, Recentiores isti, ausu planè temerario, pro bono & honesto venditare non erubuerunt. Cum enim plus æquo famæ, vanæque de sua doctrina existimationis essent cupidi, mirum est quo ardore atque animi contentione ad scripta sua typis mandanda incubuerint. Nullus annus elabi poterat, quin ingens librorum recenter editorum multitudo suorum na-

talium annuum in fronte notatum non proferret. Universalis hic scribendi pruritus in nulla materia quàm in re morali lamentabiliùs grassatus est. Innumerabiles sunt qui à triginta annis, summis Casuum, rerumque moralium Tractatibus Bibliothecas impleverunt. Quid autem facerent, ut ad famam, quam aucupabantur, pervenirent? Non satis illis visum est, si ab alio dicta, novo ordine, novaque methodo, & ad legentium captum faciliore, digesta (quod tamen laude dignum fuisset) vulgarent. Ergo ad nova promenda animosiores effecti, in opiniones laxiores, oculos animumque coniecerunt, gnari eas præ omnibus rudiori legentium vulgo mirum placituras. Verùm ne propter apertam ab unanimi Antiquorum opinione defectionem temeritatis arguerentur, ceperunt rationes aliquas excogitare, quibus & suum à Majorum doctrina recessum honestarent, & apud imperitum vulgus, de suæ sententiæ veritate plausum aliquem obtinerent. Hi ergo, dum animo, ut in istis fieri solet, pro veritatis indagatione minùs benè disposito, ad confirmanda prurientis ingenii commenta incumbere, quidquid vel minimam veritatis speciem præ se ferebat, avidiori animo atripuisse, atque in illo sibi mirè complaceuisse noscuntur. Vidi ego ex hisce Recentioribus nonnullos viros (cæteroquin egregios) qui cum in rebus summi momenti ad Dei legem vel conscientiaæ obligationem pertinentibus, ab unanimi omnium sententiâ, ad intolerabilem opinandi laxitatem declinassent, aliud tamen quo moverentur, quàm argumentum à simili ductum, non habebant. Vidi & exhorui. Quis enim non horreret Dei præceptum, ab omnibus priùs agnitum, solidissimique argumentis comprobatum, tam frivolo argumento è legis divinae & ecclesiasticae tabulis non minùs imprudenter quàm impudenter eradi? Neque hinc stetit quorundam audacia; plurimi enim, etsi doctrinâ longè inferiores, similem quoque arguendi modum sibi licitum existimantes, ex laxis resolutionibus, ad alias laxiores iter sibi, rectius dixerim, & sibi, & aliis præcipitium aperuerunt; atque ita brevi effectum est, ut plures laxitates, verè non ferenda, in oculos legentium, non sine plurimorum scandalo frequenter incurrerent. Nec defuere, qui laudi sibi verterent, laxiores sententias in unum colligere, easque tanquam legitimas conscientiaæ regulas, sub specioso probabilitatis tegmine venditare... Unde factum est, ut quascumque opiniones, expressè ab Ecclesia non condemnatas, apud quemcumque reperissent, eas pro verè probabilibus & ipsi haberent, & aliis pro regula ad conscientiaæ tranquillitatem opportuna traderent. Immodè incredibile non est, eos subtili Satanae insinuatione deceptos, sub humanitatis cujusdam lenocinio, mutique honoris specie, quibusvis aliorum dictis probabilitatem ideò attribuisse, ut quam ipsi prærogativam prioribus ultro dedissent, eam ipsis posteriores non inviderent. Hac arte dolosus

inimicus; postquam doctiores, qui & sibi in-
vigilare & aliis prospicere debuerant, prægu-
stato plausu amplioris famæ, per laxarum opi-
nionum evulgationem sibi certò acquirendæ
fascinasset, per eos nimis incautos, in campo
Moralis Theologiæ optimo severarum opinio-
num tritico, abundè sato, detestanda laxitatis
zizania superfeminavit, & ablit: conscius quip-
pe erat, ea absque boni tritici iactura nunquam
evellenda. Certam sibi proinde gratulatus est
victoriam, quia norat se humanâ industriâ vix
impediâ posse, quominus voti sui compos fieret.
Quid enim? tolerandæ erant scandalosæ
laxitatis opiniones nocivæ? At hoc ipsum erat,
quod omni curâ ut fieret conabatur. Quid
ergo? eradicandæ erant zizaniorum herbe?
At id absque tritici iactura, id est, absque sin-
ceræ doctrinæ radicibus non tam convellendæ,
quàm evellendæ periculo fieri haudquaquam
posse, non immeritò gloriabatur. Hæc sunt
quæ à multis annis dolens perpexi, quando
primùm viros magni, sed effrenis ingenii, fra-
ctis severæ justæque moderationis habenis, ad
laxè opinandum quasi calcariibus adactos præ-
cipitanter cucurrisse, & adhuc currere ani-
madvertebam. Hæc sunt, de quibus quamplu-
res doctrinæ probitatisque laude conspicui sa-
pè mecum graviter conquesti sunt.... Qui
cum laxitatem hanc diutius ferre non sustine-
rent, arrepto calamo, ad eam ex hominum
persuasione evellendam totis viribus exarserunt.
Nec incassum. Effecerunt enim ut plures à laxis
opinionibus edendis abstinerent. Hactenus
Terillus in præfat. sui tractatus de conscientia
probabili.

IO Aliam tantorum malorum causam refert de-
ploratque Eminentissimus Cardinalis Denhoff
Episcopus Cefenensis in epistola sua pastorali
anno 1696. edita: sicut & Illustrissimus Anto-
nius Godeau Venciensis Episcopus in Instru-
ctionibus synodalibus, nimiam scilicet Con-
fessoriorum indulgentiam: si enim (inquit)
Confessores omnes unanimiter abstinerent à
tanta indulgentia, qua peccatores abutuntur,
eisque eandem viam ostenderent pravos habitus
dimittendi, atque ad calum perveniendi, am-
bigendum non esset, quin in Christianis cerne-
retur notabilis mutatio: sed ubi extremitas ad-
venerit, negari non potest, quin & ferro &
igne utendum sit, & consultius ægrum impel-
lere ad gemitus & clamores, quàm sinere ut
moriatur. Quoties Judæi scandalisati sunt ex ser-
monibus Christi Salvatoris nostri? numquid
propterea immutati sunt? Lenivit præcepta sua,
de abnegatione sui ipsius, crucis amore, mundi
abrenuntiatione, & odio rerum omnium, quæ
sæculum redolent? Numquid Christianus est
vir deliciarum? quippe illius vita, ut Triden-
tinum Concilium adstruit, *perpetua penitentia
esse debet.* Quod si verum est de Christiano; quid
de peccatore, qui Christiani nihil habet præter
nomen, & qui gloriosam hanc qualitatem sa-
pius scedavit? Quomodo arcta erit via quæ du-
cit ad calum, & à paucis inventa, si maximæ

quæ hodie vigent, sunt veræ, quibus mediantibus hæc tantopere est prolata, per quam nemo est qui incidere non possit percommode cum suis ambitionibus, usuris, luxibus, superfluitatibus ac deliciis? Nonne verum est hodie, in multis occasionibus satis esse ut quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate suas intentiones, ad multa peccata vitanda? Christus ait Cælum esse pro idiotis & parvulis, hoc est, pro humilibus & simplicibus. Verùm hoc nostro sæculo, juxta magis communes, magisque receptas propositiones, Cælum est tantummodo pro ingenii subtilibus, & pro Magnatibus, pro quibus assidue conclamatur, *pax, pax,* & qui in vita canonizantur in statu longè distito à sanctitate. Quam mensuram accipiunt, majori ex parte Directores conscientiarum, qui si non pro commoditate penitentium, certè pro sua existimatione, & mundi judicio, minimè respiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Evangelii, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, ut meritò dicere possimus cum Psalmista: *Salvum me fac Deus, quoniam defecit sanctus, & diminuta sunt veritates à filiis hominum.* Quæ aliaque hujusmodi dum refero, privatorum corruptelas non studio diffusionis incesso, sed charitate deploro, illudque maximè, quòd plerique similibus opinamentorum vel scriptores, vel sequaces, eorum tam profusi sunt adoratores, ut contradicentibus insultent, & eos qui (zelo divinæ gloriæ, salutarique doctrinæ) sese eis opponunt, velut austeros & Rigoristas; immò velut *Novatores* (tametsi novitia nulla, sed vetera dumtaxat præcorum Patrum ac Doctorum placita tradant) & velut *Fansenistas* injuriosè traducant apud Vulgus imperitum, cujus gratiam populari suâ indulgentiâ, ablandientique doctrinâ conciliare sibi satagunt. Quia verò hoc non solum est impedire animarum profectum, sed & dissolvere pacis vinculum: idèò S. D. N. Innoc. XI. in decreto suo de die II. Martii 1679. *in virtute sanctæ obedientiæ, tam Doctoribus seu Scholasticis, quàm aliis quibuscumque præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in thesibus, disputationibus ac prædicationibus, caveant ab omni censura & nota, necnon à quibuscumque convitiis contra eas propositiones quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à Sancta Sede recognita, super iisdem propositionibus judicium præferatur.* Et Innocentius XII. in Brevi dato Romæ 6. Febr. 1694. Episcopis injungit *ne nullâ ratione quemquam vagâ istâ accusatione & invidioso nomine Fansenismi traducant aut nuncupare sinat, nisi prius suspectum esse legitimè confiterit, aliquam ex quinque propositionibus docuisse aut tenuisse.*

Sed quia nihil palpabilius ostendit laxioris Ethices mala, quàm illius exhibitio, idèò proferemus specimen aliquod illius, earum scilicet propositionum, quæ in sequentibus confutantur, quæque pluribus eximie virtutis ac sapientiae Viris videntur christianæ vitæ plus nimio relaxativæ; ut vel hinc appareat, quibus præci-

pitius & corruptelis obnoxius sit modus opinandi, alienus ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum traditione. Earundem verò opinionum Authores aliquos exprimo, non ut in invidiam traham, sed ne Platonicas ideas videar comminisci, fingereque dogmata, quæ nullus asseruerit. Aliàs protestor me omnes venerari, illos etiam quos sua opinio sefellit, sciens quòd sapiens non semper sapit, quòdque quandoque bonus dormitat Homerus, denique quòd & ego homo sum, & humani nihil à me alienum puto. Enimverò verè ubique, & per omnia scribere solius sacre pagine prærogativa est. Et, *sc. Paulus ex parte cognovit: quantum ego possum*, inquit Ambrosius in illud 1. Cor. 13. *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus?* Ideò Nicolaus du Bois, Franciscus Verde, & Filgueyra, in speciali sua explicatione propositionum ab Alexandro VII. proscriptarum, irreprehensò calamo, nomina protulerunt Authorum, qui propositiones illas docuerunt.

CAPUT II.

Schema complurium opinionum, quæ viris sapientibus videntur Christianæ vite plus æquo relaxativæ, atque à Regulis Evangelicis, Ecclesiasticisque, & à Sanctorum Theologia aliene.

12 **P**Aratum erat schema plusquam mille ducentarum ejusmodi opinionum: sed ne præsens Caput inde nimium excresceret, visum est earum præcipuas duntaxat hic exhibere; reliquas verò in operis decursu. Authorum tamen nomina suppressissem, nisi rationes in fine Capituli præcedentis allegatæ contrarium fuissent; hoc præsertim sæculo, in quo illi ipsi, qui nominari non amant, sibi contradicentium nominibus non solum non parcunt, sed & opiniones ipsorum, sub odiosa larva, non satis fideliter exhibent; suas verò, vel suorum, certissime tales, vel tales esse pernegant, vel eas sincerè non representant, quales reverà sunt.

OPINIONES DE DOCTRINA
ET PROBABILITATE.

1. Quæ circa fidem emergunt difficultates, eæ sunt à veteribus hauriendæ; quæ verò circa mores homine Christiano dignos, à novitiis Scriptoribus. Reginaldus præfat. ad Lectorem.
2. In materia morum pluri faciendæ sunt Juniorum opiniones, quàm Veterum; immò, si absit invidia & præjudicium, tota Moralis Theologia nova est. Caramuel Theol. fundam. n. 197. juncto n. 1268. Edit. Francof.
3. Doctoris junioris & moderni censenda est probabilis opinio, dum non constet esse rejectam ab Apostolica Sede. Rocafull. in praxi to. 2. p. 3. c. 2. n. 20.
4. Quod Doctores docent libris impressis, velle censetur Ecclesia, si non reclamet. Bau-nius Th. mor. tr. 6. n. 312.
5. Hoc ipso quòd Ecclesia scit suas leges sic

vel sic à gravibus Doctoribus explicari, & eorum explicationes permittit publicè imprimi & doceri, censetur suum præceptum secundùm eas moderari. Mascari. tr. 5. n. 491.

6. Ex autoritate unius tantum potest quis opinionem in praxi amplecti, licet à principiis intrinsecis fallam & improbabilem æstimet. Verricelli qq. mor. to. 1. tr. 2. q. 4.

7. Impossibile est peccare eum, qui sequitur opinionem probabilem. Caramuel in Reg. S. Bened. l. 1. n. 66.

8. Clarum & certum est, Superiorem non posse punire aliquem, qui securus est opinionem probabilem. Idem Th. fundam. n. 773.

9. Licitum est operari ex opinione probabilis, quantumvis tenuis sit probabilitatis, sive extrinsecæ, sive intrinsecæ, etiam relicta probabiliori, etiam tutiori, etiam communi, etiam in articulo mortis. Tamburinus in Decal. l. 1. c. 3. sect. 3. n. 3.

10. Satis est, in omnibus casibus constare probabiliter opinionem esse probabilem.... quia dum probabiliter puto, hoc est probabile, satis prudenter illud judicium sequor. Idem ibidem n. 8.

11. Infidelis, cui nostra fides proponitur ut probabilior, sive ut magis credibilis, dum sua secta adhuc apparet ei credibilis, potest in ea permanere, etiam in articulo mortis. Dancius in select. disp. 19. n. 9.

12. Probabile est Judicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem. Castro Palao tr. 1. disp. 2. p. 10. n. 7. Escobar Th. mor. to. 1. l. 2. sect. 2. c. 6. problem. 14.

13. Ubi æqualis est utrimque probabilitas, Judex potest rem cui maluerit adjudicare. Caramuel Th. mor. l. 3. n. 1467.

14. In æquali causa Judex ab una parte pecuniam accipere potest, ut sententiam in ejus favorem ferat, saltem ubi non est lex positivè in contrarium. Fagandez in Decal. to. 2. l. 8. c. 26.

15. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veter lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententiã probabilis tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. Maillot in Thesi Antwerpia in Colleg. Soc. defensã anno 1673. conclus. 15.

16. Existimo probabilis esse, licere in Sacramentorum administratione uti opinione minus probabili, relicta probabiliori, ac tutã, non obstante irritandi Sacramenti periculo. Sanchez l. 1. c. 9. n. 33.

17. Confessarius potest, immò tenetur absolvere pœnitentem, secundum opinionem aliorum probabilem, etiamsi eam speculativè improbabilem censet. Layman. l. 1. tr. 1. c. 5. §. 2. n. 10.

De Peccatis.

18. Nullus actus humanus peccatum est, qui non impingit evidentè in aliquam legem 13

obligatoriam evidenter. Caramuel Th. fundam. Edit. Francof. n. 275. & 277. ubi afferentem quidpiam illicitum, ad tria omnino præstanda obligat. Primum debet (inquit) ostendere rationes, quæ malitiam probant, demonstrativas esse. Secundò, debet ostendere rationes in oppositum non esse probabiles. Tertio, debet ostendere oppositam opinionem non habere sufficientes Authores ut sit probabilis.

19. Advertentia (malitiæ) actualis necessaria est, ut ignorantia malitiæ censeatur vincibilis, nec excuset. Sanchez op. mor. l. 1. c. 16. n. 21. aliique plures, aientes id verum esse, tamen possim & debeam actu advertere, culpæ meæ sit quòd actu non advertam.

20. Tamen si initio causam culpabilem dederim oblivioni, vel inadvertentiæ, oblivio equidem reducitur ad ignorantiam invincibilem, si periculum non advertit. Sanchez n. 30. & 31.

21. Si peccatores perfecti & consummati, nec lumen, nec remorsum habeant, quando blasphemant, vel suis se impudicitis immergunt, si nullam habeant mali cognitionem, hisce actionibus non peccant, nec gratiam habent sufficientem, quæ peccata ista vitare queant. Apologia Casuistarum pag. 38.

22. Comedere & bibere usque ad satiæatem, absque necessitate, ob solam voluptatem, seu delectationem cibi & potus, modò non oblit valetudini, nullum est peccatum. Quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui. Escobar tr. 2. exam. 2. n. 102.

23. Copula conjugalis, habita voluptatis sine, ad castitatem spectat; & cum ut sic non sit veniale peccatum, nec actus indifferens: erit ergo actus virtutis. Dancius in select. disp. 6. n. 5.

24. Ornatus corporis, si fiat non malo sine, sed ob naturalem fastus inclinationem, aliquando nullum est peccatum. Escobar tr. 1. exam. 8. n. 5.

25. Non apparet, cur non liceat operari præcisè propter honorem, cum debita moderatione. Burghaber Centur. 1. select. Casu 40. ad 4.

26. Licitum est Concionatoribus primarias ambire cathedras, ob finem perveniendi ad Episcopatum, per viam reputationis & meritum. Anonymus in difficultatibus propositis Illustrissimo D. Archiepiscopo Rothomagensi.

27. Sæpè cibo & potu implere se ad vomitum, & hunc idè subinde procurare, ut iteratò comedere & bibere possit, non peccat mortaliter, secluso scandalo & aliis. Burghaber Casu 64.

28. Etiam si eventus mali soleant esse frequentes ei qui inebriatur; si tamen tempore quo inebriari voluit, non habuit ullum dubium, aut cogitationem de illis, nec in specie, nec in genere, minimè imputantur culpæ. Sanchez l. 1 in Decal. c. 16. n. 42.

29. Sodomia ex suo genere minus peccatum est furto triginta regalium. Vasquez in 1. 2. q. 72. a. 4. §. ult.

30. Licitum est cuilibet lupanar ingredi, ad odium peccati ingerendum meretricibus, etsi metus sit, & verò etiam verisimilitudo non parva, se peccaturum, eò quòd malo suo sæpè sit expertus, blandis se muliercularum sermonibus flecti solitum ad libidinem. Baunius Th. mor. p. 1. tr. 4. de pœnit. q. 14. cum Castro Palao & Salas.

31. Etiam si peccandi occasio sit quasi certa, non est necessariò deferenda, si pœnitens eam deserere non possit, quin sermonem populo det, & incommodi aliquid accipiat. Baunius in Sum. p. 1083. & 1084.

32. Docent pariter Theologi, non esse dimittendam professionem, in qua periculum est Deum sæpius offendendi, animamque suam perdendi, si professio ista facile dimitti non possit. Apologia Casuist. p. 48.

33. Quando iusta & rationabiles cause non tollendi prædictam occasionem subsistunt, etiam si sæpè reincidat pœnitens, non cogendus est illam tollere occasionem. Dicastillo tr. 8. de pœnit. disp. 10. dub. 29.

34. Causa ad id iusta est, quando occasio proxima deserere non potest absque gravi damno in fama, honore, pecuniis. Baunius Th. mor. tr. 4. de pœnit. q. 14. n. 93.

35. Si iveris ad talem domum decies, & quinque peccaveris, quinque non peccaveris, est probabile, si revertaris, te peccaturum esse, & æquè probabile, te non peccaturum esse. Ergo non est periculum proximum. Si octies iveris, & septies peccaveris, & semel non peccaveris, est probabilius te peccaturum esse; est tamen probabile te peccaturum non esse. Porro occasio, seu periculum, ut censeatur proximum, debet esse evidens... Si enim tantum sit probabile, periculum morale non est. Nam probabiliter etiam censere poteris periculum nullum subesse. Bassæus to. 2. verbo *absolutio* n. 22. post Caramuelem.

36. Liquidò scio, crebrò fieri, præsertim inter plebeios & rusticanos, ut eodem in lecto aliquot horas induti, & exuti, cubent (homines diversi sexus) & tamen nihil omnino impudicum agant, vel non nisi oscula, & turpes attrectationes exercent. Unde judico, non posse à Confessario negari absolutionem omnibus illis puellis plebeis... quæ non videntur habere propositum, nunquam ampliùs admittendi in lectum procum suum. Gobat to. 3. tr. 5. c. 32. n. 19. & 20.

De Legibus & Præceptis Ecclesiæ.

37. Populus non peccat, etiam si sine ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam. Escobar Th. mor. to. 1. l. 5. sect. 2. c. 14. problem. 13.

38. Ecclesiæ actus internos non potest præcipere. Escobar tr. 1. exam. 12. c. 1. n. 2.

39. Qui voluntariè est toto tempore Sacri distractus, modò sibi sufficienter præsens sit, ut Sacro cum externa devotione assistat, satisfacit Ecclesiæ præcepto. Coninck de Sacram. q. 83. a. 6. dub. un. n. 302.

40. Verè implet audiendi Sacri præceptum, qui illud ex contemptu audit. Sanchez l. 1. c. 3. n. 13. vel qui solum interest feminae videndæ & concupiscendæ gratiâ. Azor. Instit. mor. l. 7. c. 6.

41. Canonici, aliique Beneficiati, satisfaciunt, qui tempore divinorum assistentes choro, tempore transigunt in fabulationibus scandalosis, & occupationibus vitiosis, v. g. ridendo, cachinnando, &c. Baunius c. 18.

42. Licitum est ad feras in remoto nemore venandas egredi die Sabbathi, cum prævisione Sacri Dominicæ die omittendi. Tamburinus l. 4. c. 2. cum Gobat, &c.

43. Qui pridie festi opplet se vino, prævidens fore, ut, propter agriitudinem, ex sua intemperantia orituram, nequeat die festo audire Sacrum, solum delinquit contra temperantiam, non contra præceptum de Sacro audiendo. Gobat de Sacram. tr. 5. n. 425. cum Henriquez.

44. Similiter dicendum de illo qui per intemperantiam facit se ineptum ad dicendum sequenti die Officium Canonicum. Becanus tr. 2. c. 3. q. 6.

45. Habens privilegium faciendi Missam legi in Oratorio domus suæ, dum festo die, ob infirmitatem, nequit domo exire, non tenetur facere Missam dici in Oratorio suo, ut audiat eam. Gobat n. 350. cum Suarez.

46. Potest brevissimo temporis interstitio Missa audiri, si v. g. in quatuor altaribus variæ Missæ proportionatâ temporis anterioritate sic celebrentur, ut dum una inchoatur, secunda tunc ab Evangelio in Consecrationem procedat, tertia à Consecratione in Consumptionem, quarta à Consumptione usque ad terminum. Escobar tr. 1. exam. 11. Edit. Lugdun. anni 1646.

47. Ecclesiasticum præceptum Eucharistiæ omninò censo impleri etiam per sacrilegam manducationem. Amicus to. 8. disp. 29. sect. 5. n. 15. Estque magis comunis & probabilior sententia. Dicastillo tr. 4. de Euchar. disp. 10. dub. 8. n. 175.

48. Probabiliter asseritur, invalidâ Confessione præcepto satisfieri. Quia Ecclesia internos actus non potest præcipere, sed solum externum Confessionis. Escobar tr. 1. exam. 12. c. 3. n. 27.

49. Cessante dispensationis causâ, dispensatio non cessat, si concessa fuerit sine ulla limitatione. Salas de leg. disp. 20. sect. 5. n. 63. & Granaudus apud Busenbaum l. 1. tr. 2. c. 4. inde inferens, quòd ille, cum quo dispensatum est in esu carniû, propter morbum, potest iis vesci, licet omninò convaluerit. Cum quo, propter ocalorum infirmitatem, dispensatum fuit in onere recitandi Horas, non tenetur eas legere, etsi convaluerit, &c.

De Præceptis Theologicarum Virtutum.

50. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium. Tamburinus l. 2. c. 1. §. 1. n. 9. & 10. Et c. 3. §. 2. n. 2.

51. Satis est actum fidei semel elicuisse in vita. Idem c. 1. §. 1. n. 8.

52. Adultus ratione utens, si in infantia baptizatus fuerit, sine fide actuali salvari potest. Suarez disp. 12. de necess. fid. sect. 2. n. 10.

53. Fides actualis explicita de Trinitate, aut Christo, nec ante, nec post legem gratiæ, necessaria est necessitate mediæ. Darellus in Thesi Anglo-Leodiensi de die 10. Novembris 1692.

54. Quibusdam hominibus fides non est necessaria tam firma, ut dubitare non possint inculpate, etiam de iis mysteriis, quæ credenda proponit Ecclesia. Estrix diatriba Theol. de fide pag. 88.

55. Deus præcipiendo sui amorem, satis habet, si sibi in aliis mandatis pareamus. Sirmondus in defensi. virtut. pag. 16.

56. Præceptum amoris Dei per se tantum obligat in articulo mortis. Valquez apud Escobar tr. 1. exam. 2. n. 21.

57. Ante legem gratiæ... longè frequentius sub lethali culpa tenebantur homines Deum ex charitate super omnia diligere, quam Christiani in nova lege. Molina de just. & jur. tr. 5. disp. 59. n. 7.

58. Potest contingere, ut salvetur homo, qui omnia Dei mandata sæpissimè violavit, & nunquam implevit primum mandatum diligendi Deum; si nempe homo ille suscipiat Sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione, & statim moriatur. Slaughter Anglo-Leodiensis in Dictatis publicis de Pœnit. p. 2. disp. 4. sect. 6. in solut. 1. object.

59. Christus suo nos sanguine liberavit à necessitate serviendi Deo ex amore, ad meritum vitæ æternæ. Sirmondus loco cit. tr. 2.

De Præceptis Decalogi, atque imprimis de primo: Dominum Deum tuum adorabis, &c.

60. Ignorans vincibiliter Deum esse, à peccato nihilominus excusari potest quòd eum non colat, etiam dum suboritur ei dubium de Deo, omittitque inquirere. Arriaga disp. 2. de Deo sect. 3.

61. Prudentia humana, vitibus naturæ derelicta, probabilissimè crederet dari plures Deos. Caramuel Th. mor. n. 1559. Ergo (infert Sinnichius) probabilissimè coleret: sicque hominibus, suæ naturali prudentiæ relictis, licitus esset polytheismus.

62. Atheus probabiliter existimans Deum non existere, ad Dei cultum sub peccato non tenetur. Ibidem n. 1035.

63. Idololatria potest, ad aliquod saltem tempus, per ignorantiam invincibilem excusari. Valentia to. 2. disp. 6. q. 6. p. 1.

64. Licitum est Christianis, rationabili causâ interveniente, coram idolo exhibere actus reverentiæ & cultus, iis in locis ubi ex recepta institutione, & lege idololatriæ, ad idolum referuntur; dummodò manu gestent, vel in altari, inter flores, Crucem abscondant, ad quam ipsi suam intentionem, & cultum dirigant, non ad idolum. Missionarii quidam Sineses

nenses è Soc. apud Thomam Hurtadum in calce Resolur. Orthod. Moral. Qua de re fidem quoque facit epistola sanctæ memoriæ Joannis de Palafox Episcopi Angelopolitani ad Innoentium X.

65. Quandonam obligat naturale præceptum orandi vel adorandi Deum? . . . sentio. . . non dari certum tempus & determinatum, quo directè obligat, sed solum quo obligat indirectè. Tamburinus l. 2. c. 4. §. 2. n. 4.

De secundo Præcepto : Non assumes nomen Domini, &c.

66. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem. Baunius in Sum. pag. 65. Edit. 15.

67. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis. Tamburinus l. 1. c. 3. §. 2. n. 1.

68. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causâ, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse, quod verâ fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, verâ non mentitur, nec est perjurus. Sanchez op. mor. p. 2. l. 3. c. 6. n. 13.

69. Causa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est, ad salutem corporis, honorem, vel res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens & studiosa. Sanchez ibidem.

70. Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali, præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis. Quia non tenetur fateri crimen occultum. Lessius l. 2. de just. c. 42. dub. 9. n. 48.

71. Licitum est, tam in judicio, quàm extra, jurare falsum, cum restrictione mentali, in mente jurantis, efficiente sensum verum, non habito respectu ad intentionem ejus qui petit juramentum. Lessius c. 31. dub. 3. n. 14. Filiutius tr. 25. c. 1. n. 236. Sanchez supra n. 31. & 32. ea inde inferens quæ horrorem piis mentibus incutiunt.

72. Negare verbis Deum, proferreque verba blasphemæ, ex cholera & indignatione contra proximum, absque motu indignationis in Deum, formalique intentione Deum inhonorandi, non est mortale peccatum. Baunius in Sum. c. 6. p. 66. 67. 68. 69.

73. Si penitens dicat, se ex cholera impetu, vel indignationis contra proximum, non contra Deum, dixisse *per caput, per ventrem, per mortem Dei, &c.* judicari poterit non peccasse nisi venialiter. Baunius ibidem. Sanchez, Ardekinus, &c.

74. Soli illi rei sunt mortalis blasphemæ, qui blasphemæ verba proferunt ex intentione

formali faciendi contumeliam, opprobrium, & inhonationem Deo, vel Christo, vel sanctissimis membris ipsius. Idem ibidem.

De tertio Præcepto sanctificandi Sabbathum, &c.

75. Non est mortale, laborare quinque vel sex circiter horis die festo. Pasqualigus decis. 300.

76. Si herus, habens duodecim famulos, in die festo injungat eis laborem integri diei, singulis assignans duas horas, successivè ac divisivè, non peccat mortaliter. Tamburinus apud Sinnichium in Saüle l. 1. n. 401.

77. Licitum est die festo laborare, ob notabile lucrum, aliàs non obventurum. Pasqualigus decis. 285. Hinc Tamburinus l. 4. c. 2. §. 1. n. 13. excusat sutores, die festo laborantes, ne alioqui facilè à plerisque ordinariis parochianis suis deserantur.

78. Non est simonia, pacto expresso se obligare ad aliquid temporale pro spirituali conferendum ex gratitudine. Tannerus to. 3. disp. 5. q. 8. dub. 3. n. 76.

79. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compenlatio pro spirituali, aut contra. Valentia, Tannerus, Vidal, Pontius, &c. apud Guimenium tr. de simonia propof. 1.

80. Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam si sit finis ipsius, sic ut plurius æstimetur quàm res spiritualis. Tannerus loco citato.

81. Potest quis conferre spirituale propter temporale principaliter tanquam propter finem, non ipsius rei spiritualis (quasi temporale plus ab eo æstimetur quàm spirituale) sed tantummodò voluntatis, seu applicationis animi ad actum conferendi spirituale. Et tunc, licet interveniat pactum, non est simonia. Valentia to. 3. disp. 1. q. 16. p. 3.

82. Licitum est pecuniam, aut obsequium, conferre in Episcopum, causâ conciliandi ejus amicitiam, ut ita demum inducatur ad conferendum beneficium digno. Valentia pag. 1986.

83. Simoniacus non est, neque simonia realis, neque conventionali, neque mentali, qui Episcopo pecuniæ summam promittit, etiam scripto, hac conditione, ut beneficium ipsi conferat, dummodò promittens non habeat intentionem perfolvendi, sed Episcopum decipiendi per fictam illam promissionem. Valentia pag. 2005. Apologia Casuistarum pag. 64. Lessius, Suarez, Layman, Palao, &c.

84. Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis. Quia collator, conferens illa beneficia ecclesiastica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur. Candidus to. 1. de benef. disquis. 18. a. 39. dub. 3.

De quarto Præcepto: Honora patrem & matrem.

85. Licitum est assoluto desiderio cupere mortem patris, non ut malum patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas. Castro Palao to. 1. tr. 6. disp. 4. p. 1. n. 11. Censetque satis probabile Tamburinus l. 5. in Decal. c. 1. §. 3. n. 29. 31. 32. 33.

86. Similiter subditus licite potest mortem eupere sui Prælati, ut prælaturæ ipse succedat, vel ut ab eo Prælati sibi infenso liberetur. Tamburinus c. 2. §. 2. n. 17.

87. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas. Fagundez apud Gobat id speculativè probantem to. 3. tr. 5. c. 9. sect. 8. n. 54. & 55.

88. Non potest pater compellere filium ut sibi ministret, nec ut secum habitet. Simon de Lessau de 4. præcept. Decal. a. 3.

89. Si filius recognoscere nolit patrem, non ex contemptu, sed ad vitandum aliquod incommodum, aut erubescendum, à mortali culpa esse excusandus. Tamburinus ibidem.

90. Probabile est, & tutum, quòd filii possint licite matrimonium inire, etiam cum indignis, absque consensu parentum, immò ipsis dissentientibus. Tamburinus §. 3. n. 5.

91. Si statuit Evaristus Papa, ut pro nupta nequaquam habeatur puella, quam pater ipse non desponsat: Si Leo Pontifex & Ambrosius aiunt, non esse virginalis pudoris maritum eligere, sed iudicium parentum esse exigendum: Si in sacris Scripturis parentibus tribuitur hoc munus: Si S. Paulus expressè docet, à parentibus tradendas esse filias nuptiæ: Si multa sanctarum Scripturarum exempla id manifestè demonstrant. Respondeo cum Sanchez inde probari, quòd esset honestum ejusmodi consilium à parentibus exigere; non quòd mortale peccatum esset secus facere. Ibidem n. 6.

De quinto Præcepto: Non occides.

92. Fas est viro honorato occidere in vasorem, qui alapam nititur impingere, ut ignominiam inferat, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Lessius l. 2. c. 9. n. 77.

93. Qui colaphum accepit, potest percussorem fugientem insequi, & occidere. Henriquez l. 14. n. 10. Azorius, Filiutius, Escobar, & Apologia Casuistarum p. 91.

94. Alapà percussus censetur tandiù honore privatus, quamdiù adversarium non interimit. Escobar tr. 1. exam. 7. n. 45.

95. Licitum est viro honorato occidere contumeliosum, ipsi dicentem, *Mentiris*. Escobar ibidem cum Baldello.

96. Non solum vitam, sed etiam bona temporalia, quorum jactura esset damnâ gravissimum, licitum est defensione occisivâ defendere. . . . Fatemur rariùs id licitum esse Ecclesiasticis. . . . Si tamen aliquando futurum contingat tale malum (id est gravissimum damnâ) etiam ipsis licitum erit, bona ista occisione fu-

ris defendere. Robertus Stephani, Jesuita, in Thesibus defensis in Seminario Leodiensî 3. Octobris 1699. & 28. Julii 1700. Nec damnatam istam propositionem corrigere voluit post illius prohibitionem factam à Generali Conventu Cleri Gallicani anno illo 1700.

97. Ubi est scripta expressa permissio à Deo, ut Reges & Respublicæ possint interficere reos? An est in Scriptura? An in Traditione? Estne fidei articulus? Si solo lumine naturali eò ducimur; patere ut eodem lumine naturali judicemus, quid cuique privato liceat in occidendo aggressore, non solum vitæ, verum & honoris, & rei familiaris. Apologia Casuistarum pag. 87. & 88.

98. Regulariter possum occidere furem pro conservatione unius aurei. Escobar tr. 1. exam. 7. cum Molina. Tamburinus l. 6. c. 10. §. 2. n. 2.

99. Licet res sit parvi momenti, si tamen ex eo quòd dominus illius non eripiat eam de manibus latronis, illi vertatur dedecori, & ille sit homo dignus honore in populo, potest illum latronem occidere, cum aliud non restat remedium. Escobar ibidem, & Lessius c. 9. n. 68. exemplificans in pomo.

100. Licitæ est occisio ejus, qui impedit iniquè meos creditores, ne mihi satisfaciant. Lessius ibidem dub. 11. n. 75.

101. Licitæ quoque occisio ejus, qui falsâ accusatione, vel falso testimonio me fortunis conatur evertere, si alia ratio impediendi non suppetat. Ibidem.

102. Licitum est Clericis & Religiosis, occidere ad defensionem, non modò vitæ, sed etiam honorum, aut suorum, aut suæ Societatis. Tannerus tr. 2. d. 4. q. 8. dub. 2. n. 76.

103. An omnibus personis licitum sit in tutelam honoris invasorem occidere? Negant id concessum Clericis & Religiosis DD. communiter. Negari tamen non potest, quòd honorem famamque, quæ ex virtute ac sapientia nascitur, quique verus honor est, justè defendere Clerici aut Religiosi valeant, ac sæpè debeant. . . . etiam cum morte invasoris. Amicus to. 5. disp. 36. sect. 8. n. 118.

104. Unde licebit Clerico, vel Religioso, calumniatorem, gravia crimina de se vel sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius defendendi modus non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus ea vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, ac coram gravissimis viris impingere, nisi occidatur. Ibidem. Istam verò *Amici doctrinam solam esse veram, & oppositam improbabilem, censemus omnes docti*, ait Caramuel Th. fundam. fund. 55. §. 6. p. 544.

105. Probabilis est doctrina, quæ dicit Religiosum, qui fragilitati cedens feminam vilem cognovit, posse eam occidere, si hæc honori ducens se prostituisse tanto viro, rem enarret, & ipsum infamet. Doctrinæque istâ posset uti Religiosus, & pellicem occidere, ne se infamaret, &c. Caramuel ibidem §. 7. p. 551.

106. Licitum

106. Licitum est innocenti duellum acceptare & offerre, ad vitam, honorem, & res familiares in notabili quantitate tuenda, quando constat omnino injuste & per calumniam actorem procedere, & certum omnino est fore ut innocens hæc amittat, nec aliud sibi evadendi remedium suppetat. Imò benè Navarra. ait, teneri innocentem non acceptare duellum, nec indicere, si potest occultè illum occidendo, id vitæ, honoris, rerum familiarium periculum evadere. Quippe sic proprium periculum in duello imminens vitabit, & peccatum actoris offerentis, aut acceptantis duellum. Sanchez l. 2. in Decal. c. 39. n. 7.

107. Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam incurrat. Hurtadus apud Dianam p. 5. tr. 19. resol. 59.

108. Licitum est procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur. Herellus in prælectionibus dictatis in Collegio Claromontano.

De sexto Præcepto: Non mœchaberis.

109. Copula soluti cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit ipsi in Confessione dicere, se esse fornicatum. Novi quidam Casuista apud Gonet in dissert. de probabilit.

110. Si puella, ob evidens periculum gravissimi mali, v. g. mortis, aut ingentis infamiae, non adhibeat omnia media quæ potest, ad vim propulsandam, fornicatio non imputatur illi ad peccatum, seculo consensu in illam. Joan. Bapt. Taverne Theol. p. 1. tr. 10. c. 3. §. 1.

111. Potuisset Susanna (de qua Daniel. 12.) in tanto metu infamiae, mortisque, negativè se habere, ac permittere in se eorum (fenum) libidinem, modò interno actu in eam non consensisset, sed eam detestata & execrata fuisset. Quia majus bonum est vita & fama, quàm pudicitia. Unde hanc pro illa exponere licet. Itaque non tenebatur ipsa exclamare, sed poterat dicere: *Non consentio actui, sed patiar & tacebo, ne me infametis, & adigatis ad mortem.* Cornelius à Lapide in cap. 13. Daniel. v. 22. & 23.

112. Licitum est mutuo dare alteri nummos, aut cubiculum commodare, perenti ad fornicandum. Sanchez in Sum. l. 1. c. 7. n. 31. Escobar tr. 1. exam. 8. n. 98.

113. Mulieres non peccant mortaliter, quæ se præbent conspiciendas adolescentibus, à quibus se credunt turpiter concupiscendas, si hoc faciant. ne se privent libertate vel jure exeundi domo, vel standi ad ostium, vel fenestram. Simon de Lessau, citatus in Facto Curatorum Ambianensium de 27. Julii 1658.

114. Non peccant etiam mortaliter, dum superfluis se vestibus ornant, vel tam exili veste utuntur, ut earum ubera videantur; imò nec dum ea nuda exponunt secundum patriæ morem, absque prava intentione. Idem ibidem.

Tom. I.

De septimo Præcepto: Non furtum facies.

115. Probabile est... in gravi necessitate morbi, famis, nuditatis, posse te clanculum surripere ab opulenti, si aliter grave illud malum avertere nequeas. Lessius l. 2. c. 12. n. 12.

116. Qui militem precibus induxit ad inferendum tertio damnum, v. g. ad incendendam ipsius aream, milite non restituente, de suo damnum istud non tenetur restituere. Baunius in Sum. c. 13. pag. 307. & 308. Edit. 6.

117. Fur non tenetur restituere cum amissione sui statûs, etiam si statum illum injustè acquisierit. Burghaber Centur. 1. Casu 10.

118. Quando quis ita eget, & alter ita abundat, ut qui abundat teneatur opitulari illi qui eget, potest ille qui eget occultè & bono modo rem alterius accipere sine peccato, & obligatione restituendi. Longuetius in dictatis traditis in Collegio Ambian. Soc. ad præcept. 7. q. 11.

119. Id quod Judex pro justa accepit sententia restituere tenetur; non verò id quod accepit pro sententia injusta. Honoratus Fabri in Apol. Soc. pag. 275.

120. Si Ariolus nullam operam apposuit, ut arte diaboli id sciret, quod nullo alio pacto sciri potuit, sive effectus eveniret, sive non, tenetur pretium restituere danti. Si verò operam suam adhibuit, ut arte diaboli id sciret, non tenetur restituere, etiam dum res non ita evenit. Sanchez in Sum. l. 2. c. 38. n. 96.

121. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, sed solum si exigatur ut debitum ex justitia. Escobar tr. 3. exam. 5. n. 3. 4. 33. & 44.

122. Chyrophaphum seu debitum liquidum, 100. fl. v. g. cessante omni interesse periculoque & difficultate solutionis, potest minoris emi, si debitum sit immaturum, seu solvendum in futurum, Emmanuel Sa verbo *debitum* n. 20.

123. Qui fecit contractum usurarium, bonâ fide credens justum, potest tantum lucri retinere, quantum acquisisset alioquin per contractum justum. Idem verbo *usura* n. 8.

De octavo Præcepto: Non loqueris contra proximum, &c.

124. Ad tormenta, damnaque gravia vitanda, potest quilibet sibi falsum crimen imponere, etiam si mors inde sit secutura. Tamburinus l. 9. c. 3. §. 6. n. 6.

125. Quidni nonnisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam, tibi noxiam, falso crimine elidere? Gaspar Hurtado, & Dicastillus apud Caram. Th. fundam. p. 550. Apologia Casuist. p. 127. 128. 129.

126. Si alio modo te ab injusto teste tueri nequeas, nisi falsa crimina ipsi objiciendo, probabile mihi est, si id facias, non peccare contra justitiam, unde nec obligari ad restitutionem. Incertum mihi est, an id possit fieri

B

licitè sine ulla culpa. Tamburinus c. 2. §. 2. n. 4. alibi docens, agendi libertatem, in ejusmodi incertitudine, esse in possessione. Quia libertas certa non potest ligari lege incerta. l. i. c. 3. §. 7.

De nono & decimo Præcepto.

127. Si rusticus à viro existimato docto & pio audisset, fornicationem & furtum externa esse peccata, at licere fornicandi & furandi desiderium; quibusdam neotericis doctis videtur hanc ignorantiam minimè excusare... At quamvis hoc probabile sit, probabilius tamen credo, illum actum internum excusari omninò à malitia, ratione illius ignorantie invincibilis. Sanchez l. 1. in Decal. c. 16, n. 16. & 17.

128. Interna voluntas perpetrandi omnia peccata venialia, non est lethaliter culpabilis. Granadus r. 2. controv. 6. tr. 2. disp. 2. sect. 7.

De Sacramentis.

129. Urgens metus est causa justà Sacramentorum administrationem simulandi, v. g. proferendi verba Consecrationis, vel Absolutionis, absque intentione consecrandi, vel absolvendi, hostiam non consecratam pro consecrata porrigendi. Id probabiliter licitum putat Escobar Th. mor. to. 1. l. 1. sect. 2. c. 7. probl. 26.

130. Sacramentum publicè exhiberi potest peccatori publico, mortem, vel infamiam, vel grave fortunarium damnum alioquin minitanti, dummodò non petat ex contemptu Sacramenti, vel Religionis. Idem ibidem probl. 92.

131. Sacerdos, sive parochus, sive non, potest in mortali peccato celebrare, ut alii die festo Missam audiant, quamvis non teneatur in tali casu celebrare. Tamburinus l. 3. method. c. 5. §. 3. n. 15.

132. Qui sibi conscius peccati mortalis, ex mera malitia celebrat, sine Confessione, non tenetur præcepto. Trid. sess. 13. c. 7. de confitendo *quamprimum*. Gobat tr. 3. n. 440.

133. Mandatum illud Tridentini non obligat sub mortali. Tambur. meth. commun. c. 1. §. 6. n. 49.

134. Attritio sufficiens ad recipiendam gratiam Baptismi, debet & non debet esse supernaturalis. Escobar tr. 2. l. 11. probl. 80.

135. Nullum datur divinum, nec ecclesiasticum præceptum recipiendæ Confirmationis. Escobar l. 2. probl. 31.

136. Nullum est præceptum recipiendi Extremam Unctionem, quamvis adsit opportunitas aut commoditas illius suscipiendæ. Gobat tr. 8. n. 316. cum Hurtado & Palao.

137. Per se loquendo ne venialiter quidem peccat, qui Extremam Unctionem volens & prudens omittit. Gobat ibidem.

138. Defectum Sacramenti Baptismi (ob materiæ vel intentionis baptizandi defectum) respectu infantium sine Baptismo morientium, quoad effectum gratiæ & gloriæ, supplet aliquando misericordia Dei. Mascarenhas tr. 1. de Sacram. in gen. n. 112.

De Sacramento Eucharistiæ.

139. Qui in Paschate communicavit indignè, sanxit præcepto Ecclesiæ, nec tenetur iterum communicare. Gobat tr. 4. de Sacram. n. 44. cum Tannero, Card. de Lugo, &c.

140. Qui in statu peccati mortalis, & non jejunus sumit Eucharistiam, non peccat duplici peccato, in Confessione explicando. Gaspar Hurtadus de Sacram. disp. 9. diff. 1.

141. Verbis Tridentini sess. 13. c. 7. *Si Sacerdos, necessitate urgente, absque Confessione celebraverit, quamprimum constiteatur*, probabile est tradi consilium, non præceptum. Escobar Th. mor. l. 2. probl. 58.

142. Si quis, post debitum examen, legitime confessus omnia mortalia, quorum habuit memoriã, postea ante Communionem recordetur alicujus mortalis in Confessione obli- ti, non tenetur pro illo ante Communionem redire ad Confessarium, licet commode possit. Ferrantinus de scandalo disp. 1. q. 80. n. 2. Tamburinus opusc. 2. c. 1. §. 8. n. 63.

143. Sacerdos qui pro pluribus Missis plura accepit stipendia, sed incongrua. Si aliud expressè non promiserit absque coactione, potest illas Missas ad rationem justii stipendii reducere, ut se indemnem servet. Suarez & Tamburinus apud Vidal de just. inquis. 2. Et probabile cenet Palao tr. 22. p. 14. n. 6.

144. Probabile est ne venialiter quidem delinqui ab eo, qui conscius plurium peccatorum venialium, sine ullo de illis dolore communicat, dummodò in iis actu non complaceat. Gobat tr. 4. n. 217. cum Tannero, Valentia, Rhodez, Sa, Vasquez, Suarez.

145. Præmissâ Confessione Sacerdos celebrare, & Laicus communicare licitè potest, post habitam eo die copulam carnalem, vel pollutionem voluntariam, sive secum, sive cum complice, sive per fornicationem, sive per adulterium, sive per peccatum contra naturam, sive quocumque modo. Mascar. tr. 4. disp. 5. n. 284. cum Coninck, Hurtado, Suarez, Azorio, Layman, &c.

146. Qui multoties sacrilegè communicavit, cum consciencia peccati mortalis, postea conversus subito recipit totam gratiam, quam recepisset, si toties dignè & fructuose communicasset. Idem tr. 1. disp. 4. c. 5. n. 211. cum Suarez.

De Sacramento Pœnitentiæ.

147. Probabile est dolorem necessarium ad obtinendam peccatorum veniam in Sacramento Pœnitentiæ, non debere esse verum & realem, sed existimatum sufficere. Filicijus tr. 7. de Confess. c. 6. n. 150.

148. Probabile est ad valorem Sacramenti sufficere dolorem naturalem, modò accedens ad Sacramentum bonâ fide putet sufficienter se dispositum. Paulus Rosner in conclus. Theolog. de act. hum. p. 329.

149. Probabile est nullum extare præceptum de contritione, seu pœnitentiã per se loquendo eliciendâ ante articulum mortis. Go-

bat n. 139. cum Suarez & Dicastillo.

150. Qui generaliter confitetur, potest, sine alia explicatione, admiscere nova, ab ultima Confessione commissa, cum antiquis, etiam si id de rubore, vel de industria faciat, ne Confessario innotescat tempus, quo nova illa commisit. Tamburinus expedit. Confess. l. 2. c. 1. §. 1. n. 2.

151. Si Confessario evidenter constet, poenitentem mentiri (negando peccatum mortale commissum) si id Confessarius sciat tantum via secretâ, post prudentem interrogationem tenetur judicare secundum allegata & probata in illo foro. Filiucius to. 1. tr. 7. c. 12. n. 160.

152. Licetum est sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ Festivitatæ, aut Indulgentiæ. Sic à pluribus Religiosis Soc. in examine ad Confess. anno 1652. fuisse responsum, & à pluribus Sociis practicatum testatus est Illustrissimus Boonenius Archiep. Mechlin. in epist. ad S. Congregationem Cardin. de die 17. Julii 1654.

153. Regulares possunt & non possunt, in foro conscientiæ, uti suis privilegiis, quæ sunt expressè per Trid. revocata. Escobar l. 6. probl. 16.

154. Sufficit & non sufficit petere approbationem, ut Regularis, si injustè ei denegetur, censetur jure approbatus. Idem l. 7. probl. 16.

155. Sacerdos ad absolvendum utens jurisdictione minus probabili, non peccat. Sanchez l. 1. in Decal. c. 9.

156. Peccandi occasionibus pravisque habitibus irretiti, atque exinde in eadem sæpè flagitia labentes & relabentes, si non obstantibus omnibus quæ Confessario dixerunt & promiserunt, in eadem sese delicta licentiosius & flagitiosius projecerint, admittere sunt ad Sacramentum, & an possint absolvi? Sunt qui tenent absolutionem ipsis ad tempus differendam. At non ea est opinio mea. Baunius in Sum. c. 46. pag. 717. & 718.

157. Iisdem Consuetudinariis, se de præteritis dolere, & abstinendi imposterum sibi propositum inesse affirmantibus, credere debet Sacerdos, dignosque proinde esse absolutione toties quoties, quantumcumque nulla notetur emendatio. Quamvis etiam conicere seu supponere liceat, ejusmodi dicta & promissa labiorum potius esse quam cordis. Baunius ibidem.

158. Adolescenti, qui gravia ad Confessionem peccata adfert, maxime verò pollutiones crebras, tactus, &c. impartienda est absolutio toties quoties, si eum sincerè præterita vitæ poeniteat, statuaturque libidini frænos injicere ac amodò non peccare (id est si hoc ad Confessarii pedes affirmet, uti apparebit ex propositione sequenti.) Baunius Th. mor. p. 1. tr. de poenit. q. 15. p. 96.

159. Et quidem si aliquid operæ studii que ad correctionem præteritæ vitæ attulit, absolvendum illicò, nec remittendum ad tempus futurum puto. Quid si sæpè admonitus, nihilominus non sapit? Quid si de emendanda vita promissa non fecit? Quid si in expurgando animo,

Tom. I.

tollendaque peccandi consuetudine non laboravit? Indignum eum esse, cui ad gratiam aditus per absolutionem pateat, dixere Ledesma & Lopes. Vera sententia, eaque tenenda, habet ne tunc quidem absolutionem ei negandam, dummodò dolore necessario sit instructus, & ad Confessionem vitæ melioris consilium adferat, de quo Sacerdoti (quantum fas est homini) ex signis aut ejus ore voceque constet. Baunius ibidem cum Sanchez to. 1. Mor. l. 2. c. 32. n. 45. debet enim (inquit) poenitentibus id de se affirmantibus credere. In Sum. c. 40. p. 717.

160. Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis futuræ spes nulla appareat, nec neganda, nec differenda est absolutio, si verè eum admissorum poeniteat, & emendandi sese propositum habeat. Baunius ibidem tr. 4. q. 22. pag. 100.

161. Adhuc post nullius emendationis experimentum... absque voluntate tollendi occasionem... potest quis absolvi. Dicastillo tr. 8. de poenit. disp. 6. dub. 19. n. 354.

162. Non est necesse quòd Confessarius probabiliter judicet futurum, ut poenitens se à peccatis abstineat. Filiucius to. 1. tr. 7. c. 12.

163. Imò debet ipsum absolvere, non obstante peccandi consuetudine, tamen certò sciret ipsum relapsurum. Dicastillo disp. 21. n. 362.

164. Peccata in Confessione inculpabiliter oblita, vel ob justum vitæ periculum omissa, non tenemur in sequenti Confessione exprimerè. Paulus Rosner, Jesuita, Doctor Gracensis, tr. de Sacram. poenit. disp. 3. n. 10.

165. Actus satisfactionis sacramentalis, ex sine mortaliter pravo elicitus, valet ad implendum Confessarii præceptum de satisfactione, dummodò ponatur substantia actus præcepti. Amicus to. 8. disp. 16. dub. 14. n. 37.

166. Si poenitens nollit acceptare poenitentiam, paratus in Purgatorio satisfacere, non ex hoc præcisè censendus esset indispositus, nec sine absolutione dimittendus. Quia opinio, quæ dicit poenitentem non teneri acceptare poenitentiam, etiam post Tridentinum, videtur probabilis. Quia non videtur Tridentinum damnare voluisse opinionem, quam doctissimi Viri sequebantur, citati à P. Sanctarel. Tamburinus expedit. Confess. l. 4. c. 2. §. 1. n. 7.

167. An possit per alium impleri poenitentia? Posse asserit Suarius, modò adsit justa causa. Escobar tr. 7. exam. 4. n. 182.

166. Non peccat Confessarius, nullam imponendo poenitentiam, dum poenitens mox lucraturus est Indulgentiam plenariam. Gobat tr. 7. n. 744.

167. Quanta poenitentia videtur proportionata pro uno mortali ordinario? Resp. justam satis poenitentiam esse v. g. coronam quinque decadum. Ardekin. Th. trip. p. 2. tr. 3. c. 8.

168. Alacrius nunc purgantur peccata, quam committuntur, plurimique vix citius ma-

B 2

culas contrahunt, quam eluunt. Imago primi sæculi Societ. l. 3. c. 8.

De Ordine & Matrimonio.

169. Sacerdos (idem de Diacono) morose delectatus, sufficienter confitebitur, dicendo; *toties habui delectationes morosas venereas, esto non explicet se esse in sacris.* Gobat tr. 9. n. 272. & 273.

170. Si conjux putet probabilius priorem virum adhuc vivere, probabiliter verò mortuum esse, potest petere & reddere debitum secundo viro. Dicastillo disp. 8. dub. 14. n. 174.

171. Immò probabile est tunc posse debitum & petere, & negare; petere, accommodando se opinioni de valore; negare, sequendo opinionem de nullitate. Ibidem n. 175.

Appendix.

172. Error est asserere, Christianis omnibus esse præceptum, omnes actus suos deliberatos referre in Deum propter se dilectum. Apologia Casuist. pag. 165.

Reflexio ad superiores opiniones.

De Morali Theologia ejusmodi verè Caramel censuit, quòd tota sit nova. Sed & verè ipsi reponitur: Si tota nova: non ergo Evangelica; non Apostolica; non Christiana. Quid de ea dixisset Tertullianus, si suo tempore proposita fuisset? Vereor ne dixisset: *He sunt doctrina Demoniorum, prurientes auribus, nata de ingenio sapientia secularis, quam Dominus stultitiam vocat.* Metitò proinde opinionum illarum plurimas Ecclesia damnavit.

CAPUT III.

Salubrioris puriorisque Ethices necessitas ex dictis concluditur.

15 **R**eflectens igitur ad Ethicem superiori capite descriptam, judicet æquus rerum arbiter, sitne Doctrina Christiana, quam Ethica illa exhibet? Sitne arcta illa cæli via, quam Christus evangelizavit? Sitne doctrina salutaris, secundum quam regnum Cælorum vim patitur, homo odit animam suam, tollensque crucem suam, sequitur Christum? Uno verbo, sitne Theologia illa, directiva morum hominis Christiani, id est, hominis quidem terrestri, sed conformandi ad imaginem hominis cælestis; utpote qui Christum per baptismum induendo, ejus in carne vita rationem agende professus est (uti dicitur can. 96. Concilii Constantinop.) atque ad eum (mundo mortuum) victurum Deo, Christum in omnibus sequendo, juxta dicenda. Quem proinde necesse est instruere, ut hominem Deo conformandum, ut possessionem peculiumque Domini, emptum pretioso Sanguine Christi, ut civem Sanctorum, ut discipulum, ovem, palmitem, membrum, sponsamque Christi, atque ut domesticum, filium, templum, hostiam Dei, & ut lucem mundi.

16 Quantum à Cælo terra, tantum à Christiana hujusmodi Ethica plerisque Sapientibus distare videtur neoterica illa Ethica; quia nimirum videretur ipsis accommodator ad humanas passio-

nes, cupiditatesque fovendas, quam ad corrigendas, potiusque evertendam quam ad stabiliendam christianam disciplinam: cum per eam immoderata licentia in mores nostros inducatur, divinaque & humana lex sic tractari videatur, quasi foret regula Lesbia, ad sui regulati normam, atque ad corruptæ naturæ mores, ad omne denique quod cuique sapit, accommodabilis.

“Regula, quippe, Lesbia dicitur, quoties præpostere, non factum ad rationem, sed ratio ad factum accommodatur, & cum lex moribus applicatur, non mores ad legem concordantur, ait Erasmus in adagiis. Hoc autem cum sit ordinem æternâ Dei lege præfixum evertere, cunctisque hominis Christiani officiis inflectendis & corrupendis januam aperire: liceat zelo Dei & Sanctorum exclamare cum Propheta, *Exurge Deus, judica causam tuam.* Liceat formidare, multumque formidare ne verum sit quod Illustrissimus Fagnanus 113. c. *Ne innitatis de Constitut. n. 331.* ait, quòd “Doctrina illa non sit à Deo, quòdque ad sui reformationem magnoperè egeat dextrâ Dei, & Beatissimi Pontificis provisione, ne venenum jam plus nimio dilatatum ulterius serpat. “Liceat invocare Cælum & terram, sive superiores inferioresque Ecclesiæ Prælatos, Pastores & Doctores, ut ascendant ex adverso, seseque opponant murum pro domo Israël. Liceat, inquam, ipsis dicere cum Nicolao Papa, ep. 70. ad Hincmarum: *Videte si hæc Ecclesia Christi non præjudicent. Videte si tolerabilia valeant estimari. Considerate si debeant illi (superiorum propositio-num assertores) Ecclesiæ sanctæ Dei istas derogationes ingerere,* quibus in præceptis ruit mundus, latissimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem. Ut enim deplorat Philo Carpathiorum Episcopus in Cantica fol. 569. to. 1. Biblioth. SS. PP. *Miseri Christiani quotidie per assentationem prædicantium infelicissimè pereunt. Hinc tanta peccatorum labes: hinc illa corruptela morum, qua singula fideles anime in dies magis ac magis turpius insciantur... Hi sunt qui peccata populorum devorant, cum scelera reprehendere non audeant, vel ob munera peritura ac commoda, vel ob gratiam & amicitiam profanorum ac divitum, quos sibi venantur, vel ob humanam laudem & gloriam... vel dum (ignari ac tepidi) calumnias pro Christo Jesu, approbata, &c. timent. At veri Christi servi, & bellatores omnibus obstare audent, pro veritate dicenda, & conservanda, nihil extimescunt, nihil loquuntur ad gratiam, nihil assentantur, &c. memores Apostoli ad Thessal. 2. dicentis: *Ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiæ (Deus testis est) nec querentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.**

Charitas itaque Christi, zelusque, tum di- 17 vine gloriæ, tum animarum salutis, urget nos ad puriorem salubrioremque Ethicem conquirendam, doctrinamque tutiorem, & cor-

rigendis moribus aptiorem, adversus laxiora illa opinamenta tuendam. Utinam Deus piissimus (verbis utor Emin. D. Cardin. de Aguirre in præfat. ad to. I. Concil. Hisp. & novi Orbis, n. 17.) qui nobis, indignis licet, ac peccatorum pondere pressis, desiderium hoc affiduum concedere dignatur, aliquem illius fructum donet ad gloriam nominis sui, & totius Ecclesiæ utilitatem. Non ignoramus provinciam nos assumere difficilem, invidiosam, multisque (ut experti sumus) obnoxiam contradictionibus, impropriis, calumniis, sive doctorum quorundam hominum, molestè ferentium suæ novioris Ethices redargutionem, sive popularium, sanam doctrinam non sustinentium, qui malunt Magistros prurientes auribus, à veritateque auditum avertunt. Hinc enim, sive isti, sive illi (ob rationes infra deducendas) sanctioris disciplinae Prædicatores & Doctores infectari solent, tanquam Severos, Rigoristas, Janfenistas, Novatores, &c. In eo utique facti imitatores eorum, qui S. Bernardum, suum pro veteri disciplina zelum exercentem, traduxerunt ut maledicum & novatorem. Vel S. Ignatium de Loyola, rerum sacrarum neglectum, corruptis moribus, magno animi ardore, etiam dum adhuc Laicus esset, resistentem (teste Maffeo l. I. vitæ ipsius c. 17. & 20. & l. 2. c. 12.) apud Inquisitionis Tribunal detulerunt, calumniisque appetiverunt, perinde ac si novitatibus studeret. Vel qui S. Carolum Borromeum simili de causa sigillarunt, ut perturbatorem, nimiumque severum, decretaque ipsius tanquam dura, iniqua & nova.

18 Sed ista pertimescere non debemus, si Christi servi sumus, memores à Christo beatos prædicari, qui hominum persecutionem & maledictionem patiuntur propter veritatem & iustitiam; *Secundum hæc enim faciebant Prophetis Patres eorum.* Luc. 6. Econtrà verò, *Va enim benedixerint vobis omnes homines: secundum hæc enim faciebant Pseudo-prophetis Patres eorum.* Ibidem. Memores etiam Christum ipsum, postum in signum cui contradicetur, pro iustitia & veritate contumeliis affectum, opprobriisque & injuriis, in ipsa etiam cruce saturatum. Tunc enim adimpletum est illud Psalmi 21. *Quoniam circumdederunt me canes multi, id est (ut Augustinus explicat ibidem) pro consuetudine, non pro veritate latrantes multi, latrantes utique contra Christum, ab ipsis idem morti traditum, quia Scripturam ac divinæ legis veritatem sustinuit, adversus humanas traditiones eorum, ut de ipsis conqueritur, Matth. 15. Ista utique Judæis causa fuit scandali, ut dicitur ibidem: *Scis quia Pharisæi audito verbo hoc scandalisati sunt? Sed quid ad hoc Christus? Simite illos, cæci sunt, & duces caecorum.* Non ideo ergo veritas relinquenda, quia de eâ quidam scandalisantur, tanquam præconcepitis opinionibus, traditionibus, ac præiudiciis suis contrariâ. Similibus itaque Gregorianum istud respondet S. Bernar-*

19 dus ad Guillel. Abbat. *Melius est ut scandalum oriatur, quam veritas relinquatur.*

Sed & si ministri Christi sumus, Christum ipsum, & quæ Dei sunt, non quæ nostra sunt, nec nostram, sed Dei gloriam, querere debemus. *Oportet igitur (ait S. Carolus Borromeus orat. habitâ in 2. Concil. Mediol.) nos depositis cupiditatum nostrarum perturbationibus, oculisque in calum coniectis, non utilitates nostras, non commoda, non hominum honores spectemus, non rebus nostris, non popularibus studiis, non laudi, non gloria nostra, sed Christo serviamus, cui omnem gloriam, omnem laudem, omnem honorem debemus. Neque enim est, cur & nobis ipsis aut hominibus placeamus: Siquidem quis inde fructus, si nos ipsos amantes, animæ nostræ iacturam faciamus? ac quæ utilitas nobis existet, si iram Dei in nos concitantes, hominum benevolentiam populari quâdam indulgentiâ conciliemus? Audiamus Paulum clamantem: " Si hominibus placeam, Christi servus non essem. " Dissipat autem Deus ossa eorum qui hominibus placent, inquit Propheta.*

Nec verò est (prosequitur ibidem) cur à 20 muneris nostræ ratione deterreamur, vel quia his Pastoralibus nostris studiis, actionibusque animos eorum exculcerari videamus, qui filii sunt perditionis; vel quia populares illa, quibus quasi fœcus foliis, deformes pravique mores contegi solent, voces audiantur: non ferunt hæc tempora veterum Canonum severitatem. Sic jam diu viximus, sic vixerunt, ita egerunt qui eitate antecesserunt, vita institutum nihil est quod immutemus. At nos hæc atque alia hujusmodi contemnamus, proponamusque nobis ante oculos libertatem illam spiritus, & virtutem, qua armati Patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua instructi ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, hujus Ecclesiæ Antistes, qua affecti alii religiosi viri, apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis, non minus, non hominum clamoribus, non furoribus, quasi tribunitiis fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commisi salute, forti, constantique animo adhibuerunt illam quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem.

Eorum ferè exemplo adducti nos quoque A. 21 postolicâ illâ constantiâ & Evangelicâ virtute, quâ unâ nihil est in Ecclesiasticis Pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, sine metu, & constanter certè agamus... quod Evangelium docet, quod Christus jubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ autoritas, dignitasque postulat. Nam si contrâ à nobis fiat, in formidoloso illo Dei iudicio, cum animarum, quæ in fidem & curationem nobis tradita sunt, rationem reddituri, tum aliorum nos accusantium vociferationes, & irati iudicis, nos item acerbe objurgantis, eas voces audiemus: " Si speculatores eratis, cur cæci? Si Pastores, cur gregem vobis commissum errare permisistis? " Si sal tertia, quoniam modo evanivistis? Si lux

eratis, cur sedentibus in tenebris & in umbra mortis non illuxistis? Si Apostoli, cur apostolica virtute non usi, cuncta egistis ad hominum oculos? Si os Domini, cur muti? Si vos huic oneri impares esse sentiebatis, cur tam ambitiosi? Si pares, cur tam desides, tam negligentes? Nihil vos Prophetarum voces, nihil Evangelii leges, nihil Apostolorum exempla, nihil pietas, nihil religio, nihil labentis Ecclesiae status, nihil formidolosus iudicii dies, nihil praemia, nihil supplicia, aeternique cruciatus moverunt? *Has terribilis irati iudicis voces, nobiscum, Patres, animo menteque reputemus, ut is... excitati... non remisit, non leviter, non timide, non negligenter, non dissimulante, sed sincere, & constanti, sanctaque sollicitudine Deum solum spectantes, quod in nostro officio, nostroque munere positum est, agamus & persiciamus.*

- 22 Fecit quod docuit Cardinalis sanctissimus, pariterque zelosissimus, collapsam pietatem instaurare, Evangelicam morum disciplinam restituere, virtutes plantare, spirituales morbos curare, Ecclesiam sibi commissam tam in Clero quam in populo reformare, totis viribus studuit: & si quas oves impura vitiorum labefactas, in malisque inveteratas, lenitatis & indulgentiae melle sanare non potuit, salis acrimoniam ipsis adhibuit. Ut vidit humani generis hostis serio rem peragi, dudumque possessas per tyrannidem suam animas Christo restitui, tantos murmurantium vociferantiumque clamores adversus ipsum excitavit, ut (teste Ripamontio l. 4. & 5. vitae ipsius, & Grufano l. 2.) palam traductus fuerit, etiam apud Suam Sanctitatem, & Catholicam Majestatem, tanquam Ecclesiae perturbator, populi irritator, homo violentus, pertinax, nimiumque severus; decreta vero ipsius, seu Conciliorum ab ipso celebratorum saggillata tanquam *pleraque dura, & iniqua, & nova, & tanquam immane jugum, &c.*
- 23 Caterum ea criminatione neque offensus Cardinalis, neque deterritus, pergebat alia infusa per decernere consentanea, & similia istis, quae nuper sibi vitio data essent, Ripamontius l. 4. Sciebat utique quod Christus Jesus, non obstante infinita sua sanctitate, miraculorum gloria & multitudine, a Scribis & Pharisaeis (qui Judaico in populo, aestimabantur tanquam homines docti & pii) diffamatus fuit tanquam homo peccator, Joan. 9. tanquam violator Sabbati, Joan. 5. tanquam destructor templi, Matth. 26. tanquam subvertens gentem suam, & prohibens dare tributa Caesari, Luc. 23. tanquam Samaritanus & Haereticus, Joan. 8. tanquam furiosus habens spiritum immundum, & in principe daemoniorum ejiciens daemonia, Marci 3. tanquam homo malefactor, Joan. 18. tanquam homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus, Matth. 11. tanquam regni usurpator, Joan. 19. tanquam blasphemus, Marci 26. &c.
- 24 Sciebat item Apostolos, Apostolorumque suc-

cessores ab hominibus pariter exceptos. Magnam Elymam, coram Proconsule Sergio, palam restitisse Pauli de Fide praedicationi. Act. 13. Joannem Evangelistam verbis malignis impetum à Diatrephe. Stephanum accusatum tanquam blasphemum in Moysen, & in Deum, qui non cessaret loqui verba contra locum sanctum & legem. Actorum 6. S. Athanasium, tanquam homicidam & adulterum. S. Basilium, tanquam cerebrososum & ambitiosum. S. Martinum, tanquam fautores haereticorum. S. Chrysostomum, tanquam superbum, caeterorumque contemptorem. S. Hieronymum, tanquam violentum & haereticum. S. Augustinum, tanquam Manichaeum, docentem in materia Praedestinationis & Gratiae, falsa, agentiae homines in desperationem, quae nullus ante ipsum in Ecclesia docuisset. S. Cyrillum Alexandrinum pariter à Nestorianis tractatum ut Apollinaristam, & oppositos sibi Orthodoxos ab Eutychanis infumatos ut Nestorianos, &c.

Eorum plenus spiritu S. Carolus tantae animi fortitudine, tanquam immobili constantia (non obstantibus contradictionibus & murmurationibus doctorum indoctorumque) perrexit in reformatione Cleri, populique sui, sicut & in reformatione indulgentioris doctrinae, ita ut ipsi non immerito adaptari possit, quod Hieremia dictum est à Domino: *Ego dedi te in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aeneum; adversantibus vero reformationi morum, Et bellabunt adversum te, & non praevalent.* Hierem. 7.

Ne autem docti illi mollioribus traditionibus & opinionibus suis praevalerent, oratione habitata in VI. Concilio Mediolanensi, cunctos admonebat zelosus Antistes; *Longe sint à nobis voces illorum qui consumunt palillos sub omni cubitu manus, & faciunt cervicalia sub omni cubitu atatis ad capiendas animas. Ne isti suis adulationum vocibus, vocumque blanditiis, cum nos fallere student, istis etiam illecebris populum nostrum decipiunt. Dicunt enim bonum malum, & malum bonum. O popule meus, quis poterit omnia mala, quae in te premunt undique, enumerando percensere? Audent tamen isti, à salutis via, te adulationibus longius abducere. Popule meus, te in tanta malorum colluvie beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant, dicentes (ut paulo ante praemisit) pax, pax, & non est pax, quam imperite hoc praedicant. . . . attendite queso, qui isti homines sunt, cum talia decitant, linunt parietem luto absque paleis, absque temperantia. Videat visionem pacis, & non est pax. Isti sunt enim de quibus Isaias praedixit: Et erunt qui beatificantur populum illum seducentes, & qui beatificantur praecipitatis. Isai. 9.*

Deinde iisdem mollioribus opinamentis in sexto suo Mediolanensi Concilio opposuit has zelosissimas voces: *Aliud nos Spiritus Sancti doctrina docet, aliud Apostolorum instituta movent, aliud Patrum exempla declarant, aliud Canonum leges jubent, &c.* Opposuit denique saluberrima decreta in Conciliis suis Mediolanensibus

ffibus edita, sanctissimas etiam Instructiones ad Concionatores, Parochos, & Confessarios, pro recta salutarique administratione, tum Verbi Dei, tum Sacramentorum, maxime Sacramenti Pœnitentiæ, in cujus recta administratione velut summam rerum posuit, eo quod usu experimentoque comprobaverit, *Confessariorum incuria vel negligentia, sæpè accidere, ut dum multis indignis absolutionis beneficium impenditur, multi in isdem semper peccatis inhereant cum animarum suarum lamentabili ruina,* ut ait, Instruct. Confess. c. 12. dum etiam Confessarii nimis facile beneficium illud impertuntur versantibus in occasionibus peccatorum, *maximam præbent causam, cur in omnibus fere opificiis, & exercitiis publicis, peccata gravissima inveniantur, & abusus intolerabiles, sine quibus multi hodie existimant, nec res etiam per se æquissimas rectè exerceri posse.* Ibid. c. 16. Edit. Duacenæ 1616. Ideo tum in isdem Instructionibus, tum in Decretis antè dictis, præcipitarum absolutionum mala aperit, casusque quamplurimos declaravit, in quibus, usque ad secutum sinceræ emendationis effectum, absolutio, vel neganda sit vel differenda. Publicam etiam pœnitentiam, pro publicis delictis, ad Concilii Tridentini præscriptum restituit. Pro delictis verò occultis, *Confessarius* (ait ibidem c. 22.) *Canones pœnitentiales ad unquam sciat oportet; nam quamvis illi possint & debeant secundum prudentis & timorati Confessarii arbitrium mitigari, pro pœnitentis contritio, personarum qualitas, diversaque conditio, aliæque circumstantiæ ostendent; utilissimum tamen est semper ipsos Canones præ oculis habere, atque eos tanquam ad amissum respicere, quantum conveniens erit. Et quidem Confessarius, est pro modo antiquo Canonum pœnitentiam non habet sequi; tamen pœnitenti nonnumquam articulos in iis explicatos tractabit, ut ad majorem dolorem adducatur, pœnitentiamque in comparatione illius leviusculam, quam ipse dedit, alacrius exequatur.*

28 Nullus verò enarrare sufficit, quantum fructum in omnibus Christiani (etiam nostri) Orbis partibus peperit accurata lectio, praxisque Instructionum illarum. Ut enim verissimè Sylvius in Dedicatoria Editioni Duacensi præfixa, exemplar idæamque perfectissimam veri Pastoris exhibent, suntque velut speculum, in quo rugas, nevos, maculas, defectusque suos videre, & clarè cognoscere queant, qui Ecclesias regere, qui populos pascere, qui Sacramenta ministrare debent; immò & remedia simul parata in promptu habere, quibus quod deforme, pravum, distortumque fuerit, emendetur, cureturque. Ideo in Actis Generalis Conventus Cleri Gallicani, de die 1. Februarii 1657. habetur, quod rogatus est à Conventu D. Ciron, ut hunc librum edi curaret, quo tanti viri doctrina, tanto lumine sapientiæ splendens, omnes Galliarum Diœceses pervaderet, & grassantes ad Evangelicæ morum sapientiæ perniciem, novarum opinionum labes, opposito velut obice

coerceret. Ideo etiam Instructiones illas nuper, Romanis typis, cum epistolâ Pastoralis iis præfixâ (quæ earum praxis commendatur) imprimi fecit Eminentissimus D. Cardinalis Carpegna, jussu Sanctissimi D. N. Innocentii Papæ XII.

Est igitur animus sanctissimi hujus Cardinalis Instructiones hoc in opere sequi, uti deceat filium Supremo Ecclesiæ Patri obedientem, ipsiusque exemplo improperia & contradictiones plurimorum nihili facere, quo plurimum saluti prodesse possim. Si enim sub initium præsentis sæculi, quando laxiora opinamenta in tantum nondum processerant, doctissimus pariterque piissimus Cardinalis Bellarminus in epist. ad nepotem suum, Episcopum Theanensem, verè & sapienter dixit: " Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omninò debet certam veritatem inquirere, & non respicere quod multi hoc tempore dicant aut faciant. Et si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omninò tutiorem partem sequi, & nullâ ratione, nullius imperio, nullâ utilitate temporali propositâ, ad minus tutam partem declinare. Agitur enim de summa rei, cum de salute aeterna tractatur, & facillimum est conscientiam erroneam exemplo aliorum induere, & eo modo, conscientiam non remordente, ad eum locum descendere, ubi vermis non moritur, & ignis non extinguitur. Quid non dicendum? Quid non faciendum hoc tempore, ubi (teste Emin. D. Card. de Aguirre ubi sup. n. 22.) tot monstra opinionum adversum Moralem Christianam, & disciplinam ecclesiasticam ac canonicam eruperunt?

Landandus est maxime, inter Regulares clarissimus Ordo S. Dominici (pergit laudatissimus Aguirius) qui horiatu Alexandri VII. vexillum extulit adversum Moralem laxam per doctissimos Alumnos suos Joannem Martinez de Prado, Julium Mercorum, Vincentium Baronium, Vincentium Contensonum, Pichinardum, Gonetum, aliosque similes amplissimo fructu. Idem ferè dixerim de multis Religionibus, præsertim militantibus sub regula S. Augustini, Francisci, & Carmelitarum, &c. Cum iis itaque, cumque eodem Cardinale de Aguirre, sapientissimisque unâ & sanctissimis Hispaniarum Episcopis, Bernardo Hontiveros, Calaguitano; Joanne de Palafox, Oxoniensi; & Ludovico Crespio, Placentino (apud eundem Aguirium n. 30.) propositum est laxioribus Casuistarum opinionibus c. 2. recensitis Sanctorum Theologiam opponere, totque & tantarum laxitatum radicem ante omnia investigare, quo securim ad radicem valeamus applicare.

CAPUT IV.

Prima causa, radixque primordialis Ethices laxioris, præsentia rationis humane, antecedentis Oracula Scripturarum & Sanctorum, in qua laxiorum opinionum Authores Ethicam suam fundaverunt.

Rationem, qua de rebus divinis ac moribus differere possumus, S. Thomas 2. 2.

q. 2. a. 10. dividit in antecedentem & consequentem. *Ratio antecedens* oracula Scripturarum & Sanctorum, est quæ iis oraculis non regulatur, sive in illis non fundatur, nec formatur accommodaturque ad præscriptum, vel in obsequium firmamentumque eorum; sed illa potius ad præscriptum suum regulat, accommodat, torquet, explicat & inflectit, sicque illa sibi subjicit potius, quam illis subjiciatur, serviat, & ancilletur. Ratio consequens, est quæ in oraculis, seu dogmatibus illis fundatur, vel formatur, accommodaturque ad præscriptum, & in obsequium ac firmamentum eorum; nec perinde illa sibi, sed se illis subjicit & accommodat, in illorumque se captivat obsequium.

32 Quod itaque prima causa radixque primordialis laxioris Ethicæ, c. 2. descriptæ, sit illa quam assignavimus, probatur 1°. quia radix & fundamentum opinionum ibidem exhibiturum, non est Scriptura sacra, non Traditio, non doctrina Sanctorum (à quibus omninò alienæ declarantur ab Alexandro VII. nec verò opinionum istarum Authores eas fundant in Scriptura, Traditione, Canonibus, Patribus, utpotè in illis proferendis admodum parci) est igitur humana ratio non consequens oracula illa (aliàs eo ipso fundatæ essent in illis) est igitur humana ratio antecedens. Quod verò hæc sit prima seu primordialis radix earumdem, perspicuum est ex eo quòd ex ea, tanquam primordiali radice, pullulent cæteræ radices, ut postea videbitur.

33 2°. Cæterarum aberrationum Theologicarum causa primordialis est, quia earum Authores ex nimia præfidentia visæ sibi rationis humanæ, prius ad eam recurrerunt, quam ad Scripturam, vel Traditionem, ideòque eas potius fundarunt in ratione sua purè humana, quam in Scriptura sacra, vel accepta à Majoribus & SS. PP. doctrina. Eadem est ergo causa primordialis Theologicarum aberrationum in materia morum. Probat antecedens Melchior Canus l. 7. de locis, c. 3. exemplo Origenis, Arii, Nestorii, Pauli Samosatani, Eutychetis, Dioscori, Wicleffi, Abaylardi & Lutheri, qui propter nimiam visæ sibi rationis præfidentiam, liberio remque usum, in tot errores hæresesque prolapsi sunt; quia videlicet prius ad se ipsos, visamque sibi rationem, quam ad Scripturam & Traditionem recurrentes, judicium suum, ratiocinationesque suas, acceptæ à Patribus doctrinæ prætulunt. Probari etiam potest exemplo Pelagianorum, quos alloquens Augustinus l. 4. op. imperf. contra Julian. n. 136. *Authoritatem* (inquit) *nullam in exitium rationis vos jactatis admittete; ut rationibus vestris, qua non rationes, sed deceptiones sunt, etiam divina deponatur potius, quam exponatur auctoritas.*

34 3°. Dogmata morum, ad conscientiam hominis christiani, ad æternamque salutem ipsius spectantia, definire ratione purè humanâ, sacram Scripturam Sanctorumque doctri-

nam antecedente, est humanis rationibus spiritualia subicere, eademque taliter definientes sequuntur phantasias seu phantasmata sua, eaque habent pro ratione ac veritate cognita; eo quòd unque pro ratione & rationabili habeant, non quod pro tali in sacris eloquiis, vel à SS. Patribus traditur (utpotè quibus inconsultis de ratione & rationabili definiunt) sed quòd secundum phantasiam suam ipsis ratio & rationabile videtur: atqui teste Augustino l. 6. de Musica c. 11. nulla est alia materies omnium falsarum opinionum, quam habere phantasias, seu phantasmata sua pro cognitis. Teste item Chrysostomo homil. 24. in Joan. nihil pejus est, quam humanis rationibus spiritualia subicere.

4°. Eadem dogmata morum ratione antecedenti (ut supra) definire, est ea definire inverso locorum Theologicorum, atque adeò inverso Theologicæ veritatis ordine. Sed ex inverso Theologicæ veritatis locorumque Theologicorum ordine, sequi nata est in intellectu multiplex confusio, & ex confusione intellectus multiplex error, ergo. Majorem rursus probat Melchior Canus l. 1. de locis, c. 2. *Quia tametsi in reliquis disciplinis omnibus primum locum ratio teneat, postremum auctoritas; at Theologia tamen una est, in qua non tam rationis in disputando, quam auctoritatis momenta querenda sunt. Etenim locum ab auctoritate adeò sibi proprium vendicavit, ut rationes vel tanquam hospites & peregrinas excipiat, vel etiam in suum obsequium adsciscat, quasi longè repetitas. Quippe fide (id est articulis revelatis nobis per Scripturam vel Traditionem manifestatis) potissimum innititur, qua nisi ab auctoritate profisciscatur, non modò fides esse, sed ne intelligi quidem potest... principem itaque locum sicut apud fideles, ita apud Theologos auctoritas habet; ratio deinde velut pedissequa sequitur.*

Et hoc tradit etiam Angelicus Doctor l. p. 36 q. 1. a. 8. dicens quòd *argumentari ex auctoritate est maxime proprium hujus doctrine... eo quòd principia hujus doctrine per revelationem habeantur.* Utitur quidem sacra doctrina ratione humanâ & auctoritatibus Philosophorum... sed quasi extraneis argumentis in suum & fidei obsequium adscitis. Ratione proinde humanâ utitur tanquam pedissequâ, & ministrâ, non ut præeunte & dominâ. Et hoc est quod idem S. Doctor expressius dicit ibidem a. 5. ubi allegans illud Prov. 9. *Sapientia... misit ancillas suas, &c.* Per Sapientiam intelligit Theologiam, per ancillas verò Philosophiam, cæterasque scientias naturales. Et ad 2. dicit quòd scientiis aliis Theologia utitur tanquam inferioribus & ancillis, sicut Architectonica utitur subministrantibus. Et rationem dat a. 8. ad 2. quia ratio naturalis, in qua Philosophia aliæ scientiæ fundantur, se habet ad Theologiam, sicut se habet ad fidem (cùm Theologia nitatur articulis fidei, tanquam principis propriis) vel sicut natura ad gratiam, cui subservit: *Cum enim gratia*

non tollat naturam, sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subserviat fidei... Unde & Apostolus dicit 2. Cor. 10. In captivitate redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi.

- 37 Idipsum uno ore SS. PP. perorant ad citatum locum Proverbiorum (inquit Elisaldus insignis & Societate Theologus, in libro cui titulus, *Forma vera Religionis*, n. 222.) Eandem doctrinam, sic in generali & sub his terminis, Christiani omnes admittunt, nec aliud possunt; quippe qui & mentes in obsequium fidei captivare jubentur: teneturque proinde humana ratio, non solum legibus famularum, sed etiam servarum, quarum est servire, obsequi, subsequi & regulari per dominam, non ei dominari, nec eam regulare, &c. Hoc licet sub his terminis omnes admittant, ast (ut laudatus Author prosequitur) in praxi multi non curant, & sua in philosophicis primum fundamenta jaciunt, & ex illis post in Theologia decernunt, alterant, ampliant, & cuncta licere putant, modo Philosophia intacta illibataque servetur; cum contra potius esset Philosophia detorquenda excruciantaque, ne iota unum, vel unus apex prateriret à lege.
- 38 Et quid inde sequi natum est? quod in familiaribus, civitatibus ac provinciis, ubi inverso ordine servi dominis imperant; in iis namque nihil aliud cernere est nisi confusionem, desolationem, insolentiam, divinarumque & humanarum legum subversionem. Ideo ergo Clemens Alexandrinus l. 1. Stromatum, *Sacularem* (inquit) *amplector doctrinam, sed ut juniorem & conservam; scientiam autem tuam (Deum) ut perfectam dominam honoro & colo. Ecce ancilla in manibus tuis, utere ea ut lubet. Et afflixit eam Sara, quod perinde est ac correxit. Et Melchior Canus, l. 9. de locis c. 9. Quoniam ancillas ut vocarent ad arcem, Sapientia misit, admonuere Patres, disciplinas, quas vocant liberales, Theologia subservire debere, non dominari. Curaturum itaque illarum studiosum, ne ancillarum amatoris incitatus, dominam, hoc est, veram Sapientiam negligat. Quin etiam curaturum, ut si Agar Ægyptia Abrahami amplexibus insolens, ejiciatur foras atque exulet, nec sinatur aut Ismael Isaaci simplicitatem irridere, aut Agar Sara bonitatem contemnere. Affligat ancillam domina & corrigat, habeat in manibus, utatur eâ ut libitum fuerit; sic enim modesta erit & utilis, qua, cum ei prater modum indulgetur, est etiam perniciofa.*
- 39 5°. Humana ratio antecedens dogmata Scripturarum & Patrum, est humana ratio sibi relicta. Ast humana ratio sibi relicta, in hoc corrupta naturæ statu adeo erratica est ac malefua, ut nequeant in multis non errare, qui ex ea sola præsumunt moralia dogmata definire. Tum quia, dum homo, de ratione sua nimium præsumens, rationi suæ relinquitur, pronus est ad judicandum secundum maximas Philosophiæ terrestres & animalis, non cælestis & divinæ, seu evangelicæ; cum homines, sibi re-

Tom. 1.

licti, taliter judicare soleant qualiter affecti sunt, juxta illud Philosophi 3. Ethicæ omnium experientiâ notissimum: *Qualis est unusquisque, talis finis videtur ei.* Homo verò sibi relictus; homo est animalis, non spiritualis; homo de terra terrenus, non de cælo cælestis. Terrenis igitur & animalibus, seu concupiscibilibus afficitur tam secundum voluntatem; quam secundum appetitum sensitivum. Fatui itaque ignes terrenorum & animalium affectuum rationem & intellectum sibi relictum facile pertrahunt in scopulos terrenarum & animalium opinionum, quibus tenebras pro lumine accipit, non attendens ad illud Luc. 6. *Vide ne lumen quod in te est tenebra sint.* Facile etiam rectum putat, quod curvum est, juxta illud Prov. 16. *Est via qua videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem.* Facile denique contingit quod Ambrosius ait in Pl. 118. *Multa foveæ, multi scopuli in istius sæculi caligine non videntur, ubi putas solidum esse vel sicum, ibi lubricum est.* Tum quia dum homo, rationi suæ nimium innitens, non satis attendit ad evangelicæ regulas cælestis Philosophiæ, quas Christus proposuit, velut lucernam pedibus nostris, ne in scopulos offendamus, & lumen semitis nostris, ne in tenebris ambulemus; derelinquit eum Deus, ac permittit ductui suo, divinoque eum destituit magisterio, quo destitutus, philosophatur ut Gentilis, non ut Christianus; ut carnalis, non ut spiritualis; ut amator sæculi, non ut amator Dei: sicque incidit in varios errores, putidasque laxitates, quibus Deus convincit superbiam hominis de defectu rationis suæ, ut sic tandem discat de ea non præsumere.

Sed hæc ex dicendis Prolegomeno 2. palpabilius elucescent: ibi namque liquidò ostensus sum ingentem defectum rationis humanæ sibi relicta, in hoc statu naturæ corruptæ, insufficientiamque ejusdem, vel ad ipsas minimas & philosophicæ veritates: multo magis ad veritates summas & divinas, conscientiamque & æternam hominis salutem concernentes; ut proinde necesse sit in multis deficere, qui Christiani hominis institutionem audeat illi committere; deplorandum etiam in modum falli eos qui in tantum tribuunt privatæ rationi suæ (quam non sine magna equivocatione rationem naturalem appellant; cum tamen non sit ab Authore naturæ impressa, toti humano generi ingenta, sapientibusque omnibus probata, per modum signati super nos divini luminis, quæ sola tam est fallere nescia, quam Author ipse naturæ) ut ad istud privatæ rationis suæ, solis ipsis, non sapientioribus probatæ, tribunal continuo appellent, omniaque inde jura, doctrinas omnes expendant; ipsa etiam oracula Scripturarum, Canonum, & SS. Patrum insectant. Iste namque non tam est humanæ rationis usus, quam abusus, seu liberior usus, qui ducit in præcipitium. Ab eo proinde solus non cavet insipiens.

C

CAPUT V.

Secunda radix laxioris Ethices, est quia à generalibus Scriptura præceptis, privatâ ratione & autoritate, liberius excipiuntur, documentaque Scriptura, pro visa cuique ratione, licentiosius inflectuntur, consuetisque hominum moribus accommodantur.

41 **E**X priori radice pullulat hæc secunda. Si quidem ex hoc ipso quod resolutiones morales fundantur in ratione purè humana, non in ratione divina, & christiana; in ratione antecedente, non in consequente dogmata Scripturarum & Patrum; sequi natum est quod huiusmodi resolutionum Authores, ita in antecessum præfigant sibi philosophicas suas opiniones, ut deinde Spiritum sanctum, ubi repugnare videtur, in balbutiem suam trahant, generaliaque proinde Scriptura dogmata vel præcepta inflectant, emolliant, accommodent, limitent ad præscriptum corruptæ rationis suæ, utpotè sacra dogmata illa præcipientis, non subsequenter. Nec certè tot divinorum humanorumque præceptorum inflexiones, exceptiones ac limitationes continerentur in propositionibus c. 2. recensitis, si earum Authores eas primitus non fundassent in privata sua ratione, purè humana, nec ad semetipsos pro eorundem fundamento primitus recurrissent; sed ad propheticas voces, ad evangelica dogmata, ad SS. Patrum traditiones, &c. attendentes se pati rationis defectum, rationemque purè humanam, in hoc corruptæ naturæ stâtu, adeò erraticam esse, ut principium veræ sapientiæ sit, parum credere rationi suæ; nihilque rationi tam consonum, quàm rationis purè humanæ luxuriam per christiana humilitatis, simplicitatis, modestiæ, ac prudentiæ regulas (Prolegomeno 2. deducendas) coercere.

42 Ad quod profectò si attendisset Author Apologia Caluistarum, non dixisset v. g. fol. 87. & 88. generali præcepto, *non occides*, non alia prohiberi homicidia, quàm quæ fiunt sine legitima causa, cujus iudex sit ratio nostra; sivè non dixisset: ad rationis naturalis (eo nomine intelligendo rationem privatis Doctoribus visam, non sapientibus omnibus probatam) iudicium esse referendum, quando liceat vel non liceat hominem occidere. Quòdque generali præcepto, *non occides*, nihil aliud prohibetur, quàm ut ne quis alium sine causa legitima interficiat. Hinc enim portentosa illa confectaria deduxerunt Authores propositionum n. 20. recensitarum circa 5. Decalogi præceptum.

43 Nec illi, quos graphicè depingit Albertus de Albertis in paradox. Moral. de ornatu mulier. in prælud. de Veter. Patrum autoritate, tot tantarumque corruptelarum patronos sese reddidissent: *Non pauci* (ait laudatus Author) *qui moralium questionum arbitros sese constituunt... quamvis divinarum Litterarum, præcorumque Pa-*

trum sententia perspicua, in controversia, ex adverso obluetur, nihilominus ut nescio quibus suis placitis... serviliter ancillentur, suaque dogmata quæ semel imbiberunt, prætractè tueantur, vim apertam, tam sacris codicibus, quàm Patrum monumentis inferre, utrosque torquere, eludere, inflectere, luxare, ac traducere minime dubitant. Si quam enim mundi corruptelam, valdè usitatum, Scriptura sancta, & Patres improbant damnantque, si omnem operam studiumque, quo hominum gratiam aucupentur, ejusdem corruptela patrocinio suscipiendo impendant, atque ut impendant, eandem Scripturam & Patres ludibrio, quàm Religioni habere malunt, ne dicam prodere... in quos malè, ego metuo, ne effatum illud (quod Circumcellionibus, hominibus planè opiniosissimis, olim solemnè erat, ut memorat S. August. ep. 48.) Quod volumus sanctum est, quadret ad amissum, & quod sua sibi ratio suggererit, illud honestum ab eisdem decernatur. At divina Scriptura aliter dilucidè statuit. Nihil refert: figuratè loquitur.

At Patres agminatim secus palàm docent. Nihil obest: exaggerationi libenter indulgent.

At locus tergiversationi non est: enucleatè Scriptura & Patres contrà censent. Quid tùm postea? non propriè, sed per metaphoram concinuntur.

At quorsum hæc ludificatio? nimirum ubi quid frequenti in more positum est, si Scriptura, si Patres id vituperant, si carpunt, si vetant, vituperari, carpi, vetari insciantur, illamque ac istos per tropum & schema aliò spectare contentum.

44 *Ubi autem quidpiam à Scriptura & Patribus reprehenditur, quod ab hominum consuetudine longè alienum est, tum facillè annuum, tum nullo negotio dant manus, tum candidè ac severè utroque interpretantur.*

At si edita ab alterutris interdicta à populorum moribus atque usu paululùm abhorrent, illa in vulgata licentiæ servituti trahunt, illa elumbant, illa mangonifant, illa enervant, illa pervertunt simul atque everunt.

45 *Quæ profectò lues hodie quoque tam magna in dies capiti incrementa, ut ad illud extremum, quod magnus Augustinus serio in ep. ad Galatas quondam deploravit, jam passim quàm concitatissime decurratur. Væ peccatis hominum qui sola inlicitata horrescimus. Sed multo luculentius idem S. August. in l. 3. de doctrina christiana c. 10. hanc ipsam insaniam... nobis ob oculos hisce coloribus ponit: "Quoniam proclive est humanum genus, non ex momentis ipsius libidinis, sed potiùs suæ consuetudinis æstimate peccata; sit plerumque ut quisque hominum ea tantum culpanda arbitretur, quæ suæ regionis & temporis homines vituperare atque damnare consueverunt; & ea tantum probanda atque laudanda, quæ consuetudo eorum, cum quibus vivit, admittit; eoque contingit, ut si quid Scriptura vel præceperit, quòd abhorret à consuetudine audientium, vel quòd jam verbi vixit autoritas, figuratam locu-*

tionem putent. Non autem præcipit Scriptura, nisi charitatem, nec culpat nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum. *Item*, si animum præoccupaverit alicujus erroris opinio, quidquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum homines arbitrantur. *Hæc incluyus Ecclesie Doctor. At hujusmodi quoque ludo, non Scripturam divinam tantum, sed priscos etiam Patres esse obnoxios, crebro experimento planè comperitum est. Quod ego, ut verum fatear, & indignissimè fero, & nullo modo tolerandum existimo.* Hæcenus Albertus de Albertis. Et verò hujusmodi ludificationibus Scripturam & Patres indignè tractari, nulloque modo tolerandum id esse, Prolegom. 2. multipliciter ostendemus. Quàmque periculosum sit ex rationibus philosophicis divinas Scripturas ad alium sensum trahere, quàm præ se fert sermonis simplicitas, Augustinus l. 3. de doctr. christiana c. 28. declarat, dicens: *Ratione reddita interpretari Scripturam, consuetudo periculosa est.* Declarat & Alexander VII. in Decreto suo de 24. Sept. 1665. dum radices laxioris Ethices insinuat esse ortas ex hoc quòd *modus opinandi irrepfit.*

CAPUT VI.

Tertia radix, est quia sanctorum Patrum doctrina vel negligitur, vel contorè explicatur, non ut illi sapiunt, sed ut quisque sapit.

46 **EX** prima similiter radice subnascitur hæc tertia. Ex eo namque, quòd Neoterici complures moralem suam doctrinam fundent in ratione antecedente dogmata Scripturarum & Patrum, non in consequente; natum est consequi, quòd privatae suæ rationi plus deferant quàm Sanctorum authoritati, sive quòd apud ipsos majori in pretio sit visa sibi ratio, quàm priscorum Magistrorum, etiam SS. Patrum authoritas, saltem ubi non agitur de articulis perspicuè ab Ecclesia definitis; quòdque proinde plus temporis impendant in adveniendis conquirendisque dialecticis rationibus, quàm in evolvendis SS. Patrum monumentis. Quisque enim lubentius tempus impendit in conquirendo eo quòd majori habet in pretio.

47 Hinc solemnè illa vox Caramuelis: „ Non multum temporis impendo, aut perdo in Veterum libris legendis. „ Cur ita? Quia Theol. fundam. n. 1330. Edit. Lugdun. professus fuit, *se in omnibus plus rationi & dialecticæ quàm authoritati detulisse.*

48 Scio quòd posteaquam, ob priorem illam suam Confessionem, de Patrum neglectu, notatum se vidit à Sapientibus, illam excusare conatus sit, dicendo, per libros Veterum à se non intellectos libros SS. Patrum, sed Scholasticorum. At libri ipsius oppositum attestantur, sicut & cæterorum, plus humanæ rationi, quàm authoritati cum ipso deferentium; in ipsis quippe vix, nisi studiosè collecta rationationum humanarum farrago, densaque recentiorum scriptorum turba, rarò mentio

Patrum reperitur; utpotè, quos in pretio habent quoad dogmata fidei, non quoad decreta morum, in quibus potiorem habent rationem Neotericorum, philosophicarumque rationationum.

Siquidem ingenerosum existimantes sapere ex Commentario, solum eatenus probant SS. Patrum authoritates (in materiis necdum evidenter ab Ecclesia definitis) quatenus eorum rationes, quarum sese arbitros judicesque constituunt. Utinam non iniquos! in eo quòd eas deturbant à possessione æstimationis ac reverentiæ, quam communi Sapientiorum judicio promeruerant, jamque olim in Orbe literario acquisierant.

Rationem, inquit, sectamur & sequimur. Rationem utique sibi vitam, ipsisque solis, non Sapientioribus probatam. Rationem, communi plerumque Sapientium judicio, parum soliditatis habentem. Rationem, quæ frequenter nihil aliud est quàm rationis umbra fumusque, seu inane rationis simulacrum.

Prosequuntur interim, & aiunt: illam solam (ubi de rebus apertè definitis non agitur) nobis proponimus in Magistrum: illà solà nos tuemur. Neque enim Authores sequendi, sed Authorum rationes. Nec excipiunt S. Augustinum, D. Thomam, aliosque Patres, nisi in sententiis, in Ecclesia sine controversa receptis. Unde quibusdam ex ipsis ista excidit propositio, ab Hispanica Inquisitione reprobata, *Augustini authoritatem non plus valere, quàm rationes, quas allegat, evincant, ipsorum utique judicio, quibus id solum rationabile videtur, quod ipsis probatur.*

Id utcumque ferendum in philosophicis disciplinis, in quibus tolerabile utcumque est, quòd plus rationi deferatur quàm authoritati: quàmquam & in illis rationum momenta communi potiùs Sapientiorum judicio, quàm privato & singulari, regulariter pensanda sint. At quòd in Theologicis plus rationi suæ privato Author, quàm SS. Doctorum, & maxime priscorum Patrum, incomparabiliter sapientiorum, authoritati (citra perspicuam necessitatem) deferat, tolerabile non videtur, utpote contra locorum Theologicorum ordinem, ut supra vidimus, sicut & contra Oracula Scripturarum, contra documenta exempla Sanctorum, & contra rectæ rationis, christianæque humilitatis, modestiæ ac prudentiæ dictamen, uti Proleg. 2. videbitur.

Ipsaque experimento demonstratur, immoderatos illos visæ sibi rationis supra priscorum Patrum authoritatem, exaltatores, inde actos in præcipitum, sive opiniones illas *christiana disciplina relaxativas, & animarum perniciem inferentes*, quas supra n. 3. deplorat Alexander VII. quatumque causam dum subindicat, *summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam... per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus, modus opinandi irrepfit alienus omninò ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, quem si pro recta regula fidei*

les in praxi sequerentur, ingens irreputra esse vita christiana corruptela: satis innuit deplorata istius relaxationis causam esse neglectam vel minori in pretio habitam auctoritatem, doctrinamque Sanctorum Patrum. Neque enim opinandi modum ab evangelica simplicitate, SS. quoque Patrum doctrina adeo alienum inveniissent luxuriantia illa ingenia, si eorundem SS. Patrum doctrinam non neglexissent, majorive in pretio habuissent, quam humanam rationem sibi visam.

54 Sed quid mirum, quod à licentiosis illis opinionibus ipsos non revocaverit auctoritas, doctrinaque SS. Patrum? cum eò deduxerint locum ab eorum auctoritate omnibus Majoribus nostris adeo venerabilem, ut nullum apud ipsos argumentum solutu facilius sit, quam ab eorum auctoritate petitum: quippe qui non ventur quamlibet perspicuam SS. Doctorum sententiam, pro visa sibi ratione, quam lubet in partem, velut cereum quemdam nasum, inflectere? Quippe nihil in doctrina Sanctorum (per Ecclesiam non definita) adeo manifestum est, nihil adeo categoricis propositionibus expressum, quod non audeant ad pondus visæ sibi rationis dijudicare, glossare, explicare, limitare, contorquere, & in visæ sibi rationis vulgataeque licentiæ servitutum redigere, prout superiori capite graviter conquirentem, indignissimè ferentem, & nullo modo tolerabile censentem vidimus Albertum de Albertis.

55 Atque utinam exiguus foret illorum numerus! At in dies pullulare videtur istud malum, multitudoque blandientium sibi de excogitata glossa, vel distinctiuncula, qua ab adversantibus opinioni suæ textibus innumeris, (v. g. Augustini, Gregorii Magni, vel Aquinatis) quamlibet manifestis, verbo sese expedire gloriantur, dicentes: Ad hanc auctoritatem, & omnes similes, respondemus per unam distinctionem. Qua contra christianas legitimæ interpretationis regulas (Prolegomeno sequenti comprobandas) legitimumque distinctionis usum (qui cum non sit ad subvertendam, sed ad stabiliendam illustrandamque doctrinam, cui adhibetur; consequenter non est ad glossandos SS. Doctores, ut glossator quisque sapit, sed ut ipsimet SS. Doctores sapiunt) vel textum clariorem glossant per obscuriorem; vel per unum alterumve, obiter scriptum, innumeros & manifestos subvertunt (cum tamen, authore Tertulliano, adv. Praxeam c. 20. & 26. oporteat secundum plura intelligere pauciora. Ne tot manifestè pronuntiata & ante & postea, unus sermo subvertat) vel eadem distinctiunculâ, absque ullius textus adminiculo, summis in labris natâ, continuoque mortuâ, textus omnes eludunt. At hoc imprimis alienum videtur à christiana simplicitate, ac, licet in juniore scholari utcumque dissimulandum, non videtur tamen gravi Theologo dignum, utpotè non tam sapiens Theologicam gravitatem, quam vanam subtilitatem, scho-

lasticumque pulverem, ne dicam puerilem levitatem. Deinde ista videtur inanis Philosophia, quam cavendam monet Apostolus, cuius utique professio, est professio eludendi omnia, distinguendo omnia; nec sollicitum esse quidquid demum objiciatur, dum non desit acuta distinctio, qua eludatur. Consequenter videtur plus habere cavillationis quam soliditatis, plus ludificationis quam sapientiæ, nec tam spectare ad sincerum veritatis amorem, quam ad sophisticam argutiem, de qua Eccl. 37. *Qui sophisticè loquitur, odibilis est, in omni re defraudabitur. Non est illi data à Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est.* Denique modus ille glossandi, magnum Theologiæ infert præjudicium, dum hæreticis similiter Oracula sacra Patresque glossandi præbet exemplum. Infert etiam præjudicium veritati. Siquidem (Tertulliano teste in lib. de præscript. c. 17.) *tantum veritati obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stylus.* Vetusta itaque Præcorum Patrum doctrina, ob intellectum ipsorum cælitus illustratum, dogmatumque antiquitatem (velut venerandam quamdam canitiem) majorem à nobis postulant reverentiam; tam liberaque inflexio venerandæ doctrinæ ipsorum, non tam est legitima ejusdem interpretatio, quam ludificatio & adulteratio. Contra quam fortiter agemus sequenti Prolegomeno. Quod hic de Sanctorum doctrina est dictum, de Ecclesiæ doctrina ac Decretis pariter est intelligendum; meritoque arguendi, qui eorum sensum adulterant, per confictas ex cerebro suo distinctiones, quæ perversicibus ingeniis, in fraudem legis, veræque doctrinæ, numquam desunt. Etenim si, ex proprio ingenio, sine legis auctoritate, vel approbata consuetudine, distinctiones fabricare liceat; cui legi, cui consuetudini non facile illudetur? Ubi ergo lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.

CAPUT VII.

Quarta radix, est nimia de moribus opinandi, de suoque desumendi, ac novos & Majoribus incognitos peccatorum excusandorum prætextus excogitandi licentia.

56 **Q**uarta quoque hæc radix oritur ex prima, nimia scilicet rationis antecedentis præfidentia. Inde enim exorta est notata ab Alexandro VII. *luxurantium ingeniorum licentia*; cujus effectus ab eodem subjungitur, *in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi alienus omnino ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina.* Non igitur in Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina fundatus: adeoque nec in ratione eam consequente, sed in antecedente. Sed quis opinandi modus ad tantam licentiam sublecurus? quem utique si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens irreputra esse vita christiana corruptela. Prout Ale-

xander VII. ibidem prosequitur.

57 Inde igitur tot illæ propositiones, partim ab Alexandro VII. partim ab Innocentio XI. condemnatae. Inde tot aliæ, quæ passim leguntur in operibus eorum, qui moralia sua dogmata fundant in ratione & adinventione purè humana, non in sacris Litteris, vel SS. Patrum doctrina. Inde exquisiti cavilli, novæque & Majoribus incognitæ adinventiones, quibus Divinæ & Pontificiæ Constitutiones eluduntur, v. g. Gregoriana, assassinos immunitate privans, contra vulgarem sensum negando (cum Escobario) *assassinorum* nomine comprehendi eos, qui, nullo conducti pretio, imperturbato animo, per insidias ex industria hominem interficiunt. Vel dum Pontificiæ Constitutiones nullâ possunt eludi cavillatione, dicendo (cum Diana p. 5. tr. 13. resol. 39. & 65.) Pontifices ita respondisse in sphaera dumtaxat probabilitatis sententiæ suæ, non ob id infringendo probabilitatem securitatemque sententiæ oppositæ.

58 Contra memoratam verò licentiam faciunt imprimis exempla Christi, Apostolorum, Conciliorum, SS. Patrum, & Pontificum. Si enim Unigenitus Dei Filius, à Patre missus ad illuminandum omnem hominem venientem in hunc mundum, non suam, sed traditam à Patre doctrinam prædicavit, juxta illud Joan. 7. *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me Patris.* Si nec ipse Spiritus veritatis, à Filio missus, ex semetipso locutus est, sed ea quæ à Patre audivit & Filio, juxta illud Joan. 16. *Non enim loquitur à semetipso, sed quæcumque audiet loquitur.* Si pariter Apostoli missi à Spiritu Sancto, non aliud docuerunt, nisi quod ab eodem Spiritu didicerunt. Si Concilia & Pontifices, nihil adinventionem suâ circa morum disciplinam statuere voluerunt, sed ea sola, quæ à Majoribus accepterunt, observanda tradiderunt, ut videbitur n. 59. & seqq. numquid fas erit nobis hominibus à nobis loqui, & consistam è proprio cerebro vitæ normam tradere? *Magister gentium accepit à Domino quod & tradidit nobis* (ait S. Bernardus epist. 189.) *Magister hominum fateatur doctrinam suam non esse suam; nec enim, inquit, à meipso loquor. Tu verò, homuncio, de tuo nobis tradis quod non accepisti? qui loquitur mendacium, de suo loquitur. Nobis* (inquit Tertullianus in lib. de præscript.) *nihil ex nostro arbitrio indulgere licet, sed ne eligere, quod aliquis de suo arbitrio induxerit. Apostolos Domini habemus Auctores, qui nec ipsi quidquam ex suo arbitrio quod inducerent, elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignarunt.*

59 Veniamus ad SS. Patres (securissimos, post Christum & Apostolos, moralis doctrinæ Fundatores) nec ipsi profectò sibi licentiam arrogarunt, morum regulas, de suo pro vita sibi ratione statuendi, sed ex auctoritate Scripturarum, Patrumque præcedentium, ut in Oriente fecerunt Gregorius Neocesariensis, S. Petrus Alexandrinus, S. Athanasius (videndus in Epist. ad Ruffianum) S. Basilius in regulis 85. ad

Tom. I.

Amphilochium, & S. Gregorius Nissenus in epist. ad Lactoyum. Nos, inquit Magnus Basilius ep. 60. *mentis nostræ factus non audemus obtrudere, sed quæ à SS. Patribus edocti sumus, ea nos interrogantibus annuntiamus. Numquam meipsum Magistrum habui, ait Hieronymus epist. ad Paulinum.*

De Basilio & Nazianzeno Rufinus refert l. 60. 2. c. 9. quòd licet essent præstanti ingenio, sententias Scripturarum, non ex propria præsumptione, sed ex Majorum ratione & auctoritate interpretati sunt. Idem de iisdem, necnon de Cypriano, Ambrosio, Hilario, &c. testatur Augustinus 2. contra Julianum 10. *Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filii tradiderunt.* Idem fuit sensus totius Antiquitatis apud Vincentium Lirinensem c. 9. *Intelligebat enim, inquit, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quæ fide à Patribus suscepta forent, eadem ferè filiis consignarentur. . . idque proprium christiana modestia, non sua posteris tradere, sed à Majoribus accepta servare. Quoniam* (ait Petrus Damianus epist. 18.) *ab Apostolis fidem, ab Apostolicis autem viris conversandi in Ecclesia perceptimus ordinem, ita propemodum non mutamus discipline modum à Majoribus traditum, sicut illibatum tenemus ipsum quoque fidei fundamentum.*

Christianam illam modestiam jam olim sextandam tradiderat S. Clemens epist. 5. ad discipulos Hierosol. *Lex Dei* (inquit) *non secundum propriam intelligentiam doceatur. . . oportet ab eo intelligentiam intelligere Scripturarum, qui eam à Majoribus secundum veritatem sibi traditam servat.*

Hanc regulam secuti sunt successores Pontifices, ut Innocentius I. epist. ad Victricium: *Non nostra præcepta imperantur, sed ea quæ Apostolica & Patrum Traditione sunt constituta: scriptum est namque ad Thesalonicenses, Paulo monente, stare & tenere traditiones nostras, quas tradidimus vobis, sive per verbum, sive per epistolam.* Gelasius epist. 3. ad Honorium Dalmatiæ Episcopum: *Ubi est, quod scriptum est; terminos Patrum tuorum ne transgrediaris? Et interroga Patres tuos, & annuntiabunt tibi; Seniores tuos, & dicent tibi. Quid ergo tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non sufficit, si quid ignorantes discere cupiamus, qualiter ab orthodoxis Patribus, singula queque vel vetita, vel præcepta sunt, vel aptata catholica veritati? nunquid aut sapientiores illis sumus, aut poterimus firmâ stabilitate constare, si ea quæ ab illis constituta sunt subruamus?* Leo Magnus epist. 6. *Frequenter quidem in diversarum questionum ambiguo, fratrum corda turbantia, Spiritu Dei instruente, solidavimus, responsum formas, vel ex sacrarum Scripturarum disciplina, vel ex Patrum regulis colligentes.* Gregorius VII. lib. 3. epist. 10. *Videntes ordinem Christianæ Religionis, multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias Incrandarum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo, concalcatas,*

C 3

conculsi periculo, & manifestâ perditione gregis Dominici, ad SS. Patrum Decreta, doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes, sed primam & unicam ecclesiasticæ disciplina regulam, & tritam Sancto. um viam, relicto errore, repetendam & sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostræ salutis & æternæ vitæ introitum Christi ovibus... ab ipso monstratum... & ab Apostolis prædicatum, & à SS. Patribus observatum in Evangelica, & in omni Scripturarum divinarum pagina didicimus.

63 Ne ipsa quidem Concilia aliam tradiderunt, vel secuta sunt regulam, ut ex ipsorum actis constat. Siquidem Concilium VIII. Constantinop. act. 10. c. 1. sic habet: *Ut rectam regiamque divina justitiæ viam sine erroris offensa teneamus, sanctorum Patrum correctæ, velut inextinctæ quadam semperque lucentes faces sequenda sunt. Quapropter sanctiones Ecclesiæ Catholicae & Apostolicæ per Traditionem, tum à sanctis, omnique laudis præconio celebrandis Apostolis, tum ab Orthodoxis Oecumenicisque & Provincialibus Conciliis, aut à quovis Desloquo Patre, & Ecclesiæ Doctore acceptas, servandas, custodiendasque profitemur. Sexta quoque Synodus generalis c. 19. Si ad Scripturam pertinens controversa aliqua excitata fuerit, non eam aliter interpretentur, qui præsentem Ecclesiæ, quàm quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerunt; & majorem ex iis laudem assequantur, quàm si qua à se dicuntur componant: ne dum quandoque ad id hesitant, ab eo quod convenit excidant. Et Concilium Lemovicense II. anni 1134. Observandum nobis magnopere est ante omnia, & super omnia, uti mandatum Dei, & non nostras Traditiones populo observandas tradamus, & nihil, nisi Scripturarum divinarum auctoritate factum, statuamus agendum, nihilque de cordibus, nihil extra præceptum Domini, & SS. Patrum (quod absit) constituere, docere, vel jubere præsumamus. Et Patres Concilii Constantiensis in Præfat. Cum plerumque in rebus dubiis ad utramque partem rationes plurimæ adducantur, ad tollendas lites & contentiones, opportuna cernitur Veterum auctoritas, & quæ ab antiquo facta legitur sanctorum definitio Patrum. Sic enim scriptum est, Interroga generationem præteritam, & diligenter investiga Patrum memoriam, Job. 8. Et iterum, Interroga Patres tuos, &c. In Concilio denique Tridentino (teste Pallavicino l. 12. Histor. Trident. c. 1.) Hæc in dicendis sententiis, ratio Theologiæ fuit præscripta: ut illa è sacris Litteris, ex Apostolicis Traditionibus, ex Conciliis approbatis, ex Constitutionibus & Auctoritate SS. Pontificum, è SS. Patribus, ex communi Ecclesiæ Catholica consensu colligerentur. Et iterum c. 10. de fundamentis, supra quæ stabilienda erant sententiæ, idem repetebatur, quod ante præcedentem Sessionem injunctum erat: nimirum ut ea forent sacra Littera, Apostolica Traditiones, Concilia comprobata, Constitutiones, Auctoritatesque Ro-*

manorum Pontificum, ac SS. Patrum & Ecclesiæ consensio. In eodem quoque Concilio Sessione 4. decretum est, ad coercenda petulantia ingenia, ut nemo sine prudentia innixus, in rebus fidei & morum, ad edificationem doctrinæ christiæ pertinentibus, s. Scripturam ad suos sensus extorqueat, &c.

64 Ecce quam christianam modestiam, Concilia, Pontifices, Patres, & Apostoli post servaverunt ac præscriperunt! ecce quomodo proprium ejusdem christianæ modestiæ semper intellexerunt Majores nostri, in rebus divinis, seu fidem, seu mores, æternamque salutem concernentibus, non sua posteris tradere, sed à Majoribus accepta servare! ingentem itaque humanæ rationis defectum præ oculis habentes, simul alta mente repostum habuerunt Oraculum Spiritus Sancti, *Ne imitaris prudentiæ tuæ: ideoque periculosam arbitrati sunt licentiam, doctrinales Libros, in materia morum, de suo fabricare; nec proinde aliam morum doctrinam tradere ausi sunt, nisi quam à Patribus acceperunt, ut cernere est in libris penitentialibus, olim in Oriente compositis, utique Gregorii Neocesariensis, S. Petri Alexandrini, S. Athanasii, S. Basilii, &c.*

65 Sed & primus Liber doctrinalis, ad discernendum causas, voluntates, & necessitates lapsorum, in Occidente compositus fuit ex Canonibus Concilii, cui S. Cyprianus interfuit, prout ipse refert epist. 52. qui quidem liber amplius non invenitur.

66 Primus autem Liber Casuum in Occidente compositus, qui ad nos pervenit, confectus est ex 80. Canonibus Concilii Eliberitani, ex 25. Canonibus Concilii Ancyran, ex 23. primi Arelatensis.

67 Tres autem Libri penitenciales ex auctoritatibus Conciliorum & Patrum compilati sunt; omnes verò alii Libri penitenciales particularium Casuum anno 800. in Concilio Turonensi III. igni adjudicati sunt, statutumque est, ut Summa Casuum, seu Liber penitentialis compilaretur dumtaxat ex Decretis Conciliorum & sententiis Patrum. Concilium etiam Cabilonen- se eodem anno eosdem libros condemnavit tanquam refertos erroribus, doctrinaque laxiori. Eandem condemnationem renovavit Concilium Moguntinum anno 813. sub Rabano, & Concilium Parisiense VI. sub Ludovico Pio.

68 Porro Liber ille Casuum à Concilio Turonensi præscriptus anno 830. compositus fuit per Halitgarium Episcopum Cameracensem, in eoque ipse protestatur, non assertas à se nisi decisiones Scripturarum, Patrum, & Conciliorum. "Legentibus persuasum esse cupimus (inquit) nihil de meo in hoc opere esse additum, sed ex divinis testimoniis Scripturarum singula esse decerpta. Quibus adjungit testimonia Conciliorum, Summorum Pontificum, & SS. Patrum, subjungitque hoc monitum ex Augustino: *Solenter admonemus doctum quemque Sacerdotem Christi, ut non ex suo sensu, sed secundum Canonum statuta, & traditiones Patrum, universa disponat.* Similiter

- 69 Similiter S. Burchardus anno 1120. viginti Libros decreti sui compilavit ex SS. Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Gregorio, Basilio, Benedicto, Isidoro, & tribus Libris penitentialibus supradictis.
- 70 Decretum quoque Gratiani, Libri quatuor Magistri sententiarum, & Summa S. Raymundi, ex Documentis Sanctorum, Decretisque Conciliorum, & summorum Pontificum composita sunt.
- 71 Denique tota sic egit Antiquitas, adeoque periculolum ac lubricum censuit, ex suo morum quaestione definire, ut si Casus per Canones vel SS. Pares foret decisis, staretur decisioni, praesumptuosumque videretur aliter decidere: si non foret decisis, sed novus, nullus particularis, etiam Episcopus, decidere audebat, sed ad Concilium vel ad iudicium plurium Episcoporum, aut Sacerdotum ad id congregatorum, referebat.
- 72 Sic Paulus & Barnabas per se non determinaverunt, sed ad Concilium Apostolorum, id est, primum Hierosolymitanum, detulerunt Casum observationis legalium.
- 73 Cyprianus epist. 61. testatur congregatos à se quatuor Episcopos, pluresque Sacerdotes, ad respondendum Pomponio, quaerenti, quid agendum cum virginibus quae dormierant cum masculis adolescentibus, à quibus se intactas asserbant. Nec sine Concilio ausus fuit respondere ad quaestionem Caledonii Episcopi, num anticipari posset absolutio lapsorum, qui ad pugnam pro fide reversi, gratiam & communionem postulabant.
- 74 Clerus item Romanus (Sede vacante) ab eodem Cypriano consultus super alia difficili quaestione de lapsis, decisionem remittit ad Concilium. Videri potest in horum fidem Cyprianus in epist. 10. 11. 12. 14. 31.
- 75 Gregorius Taumaturgus, Canone 7, respondere noluit quibusdam Episcoporum consultationibus, donec (inquit) de eis congregatis Sanctis, aliquid communiter visum fuerit. Interroga Scripturas (ait Innocentius III. in cap. per tuas, de sentent. excom.) si non inveneris, Canones Apostolicos intueri; si nec in illis, ad Catholicæ Ecclesiæ historias; si nec in illis, ad Sacerdotum exempla; si nec, congrega Seniores Provincia.
- 76 In Concilio Lemovicensi anno 1038. Episcopus quidam exposuit, non fuisse se ausum, solo iudicio suo decidere Casum novum adolescentis, qui temporalem dominum iussu suppremi Principis interfecerat.
- 77 Sed & novos conscientiae Casus in Conciliis resolvi solitos, patet ex Concilio Parisiensi, extrav. de adulter. c. 4. Turonensi, extrav. de simonia; Lateranensi sub Alexandro III. p. 6. c. 9. &c. Quodque libri Casuistarum in Conciliis examinarentur, proscriberenturque, si quid novi, sine Conciliorum aut Patrum auctoritate, continerent, liquet ex dictis supra.
- 78 Ex quo verò rariora facta sunt Concilia, ad Papam Episcopi recurrerunt, quemadmodum

& Reges & Principes, &c. Ut ad Vigilium an. 538. Theodobertus Galliae Rex, petens, an ducere posset uxorem fratris sui defuncti, qui eam non cognoverat. Ad Innocentium III. Episcopus Tullensis, extrav. de adulter. c. 4. Ad Alexandrum III. Episcopus Beliovacensis, extrav. de matrimon. c. 3. Idem passim videre est in corpore Juris Canonici.

S. Augustinus l. 7. de Baptismo contra Do-
natistas c. 53. proponit quaestionem, an Bap-
tismus mimice & joculariorie collatus, valeat?
non audeat eam per se resolvere, sed dicit:
*Nobis innum est in ea non progredi aliquam teme-
ritate sententia, quae in nullo Catholico regiona-
li Concilio coepit, nullo plenario Concilio termi-
nata sunt... utrum approbandus esset Baptis-
mus, qui sic daretur, divinum iudicium, per
alicujus revelationis oraculum, concordati oratio-
ne, & imperis supplici devotione gemitibus im-
plorandum esse censerem.* Quem imitatus est S.
Leo IX. in sua Romana Synodo: cum enim
tractaretur de reprobandis simoniacorum ordi-
nationibus, Venerabilis Papa (ut refert S. Pe-
trus Damiani in epist. ad Henricum Ravennae
Archiepiscopum) omnes Episcopos ex divina
obtestatione rogavit, quatenus Dei misericor-
diam in commune deposcerent, ut quid super
hoc scrupuloso negotio decernendum esset,
nutantibus revelaret.

Tam procul Majores nostri abfuerunt à pra-
sumptuosa illa licentia, qua plures moderni,
Veteribus illis sanctitate & sapientia absque
comparatione inferiores, in comparationeque
istorum Ecclesiæ Gigantum vix nani, prae-
sumunt ex suo sensu; privataque sua ratione,
Scripturam & Patrum documenta antecedente,
de moribus iudicium ferre, novosque & Ma-
joribus incognitos peccatorum excusandorum
praetextus comminisci.

Quam profecto praesumptionem incastiga-
tam noluit Deus, sed, ut eam nobis cavendam
toti mundo faceret manifestum, praesump-
tuosos illos dimisit in adinventionibus suis,
permisitque ut prolaberentur in tot proscriptas
opiniones, modumque opinandi usque adeo
alienum ab evangelica simplicitate, sancto-
rumque Patrum doctrinam, de quo conqueri-
tur Alexander VII. supra.

Enimverò ex quo illam sibi licentiam Neo-
terici tribuerunt, Sanctorum doctrinam vel
neglexerunt, vel adulterarunt. Ex quo verò
sic negligi adulterarive coepit Sanctorum do-
ctrina, relaxari coepit Moralis Christiana. Quae
tamdiu sancta fuit, quamdiu laudatorum Ve-
terum modestia perstitit.

CAPUT VIII.

Quinta radix, abusus probabilitatis.

Hæc pariter radix ex prima profuit, ex
nimia utique rationis antecedentis, seu
purè humanae praesidentia, estque mali corvi
malum ovum; cum non fundetur in Scrip-

tura divina, neque in Sanctorum doctrina, sed in sola præsumptione, Philosophiæque humana. Quæ ex una parte practicè probabile dicit, quodcumque viro alicui docto licitum videtur, five ita ipse iudicet ex suo sensu, privataque ratione, five ex aliorum autoritate, quæ aperte repugnantem non habeat sacra Scripturæ traditionem: ex alia verò parte, omne huiusmodi probabile, in praxi licitum securumque asserit, tamen perpendis hinc inde fundamentis appareat probabilius illicitum, quam licitum.

84 Quanta verò hinc corruptela, quanta disciplinæ christianæ relaxatio consequatur, liquet ex eo quòd humanæ rationes, quibus illa probabilitatis doctrina fulcitur, vel nihil probent, vel probent, ad licitam operationem, qualemcumque etiam minimam probabilitatem, dummodò probabilitatem, sufficere, ut videbitur in materia de conscientia probabili, & usque adeò fatentur Tamburinus lib. 1. in Decalogum c. 3. §. 3. n. 3. & 8. Paqualigus decif. 18. aliique probabilistæ, ut ad licitam operationem, minimam de licito probabilitatem, dummodò probabilitatem, sufficere putent, etiam in casu quo de ea probabilitate non nisi probabiliter constet.

85 Hinc autem ulteriùs consequitur, id omne esse licitum, cujus honestas vel uni viro docto, & in materia versato, apparet nisi ratione vel autoritate gravi, tamen talis ipsi non appareat, nisi apparentiã probabiliter probabili. Quod Tamburinus n. 4. concedit, *tamen si (inquit) contra innumeros Doctores id doceat. Ad- dit quidem hanc limitationem: dummodò in contrarium nihil appareat convincens.* Sed & hanc limitationem Escobarus t. 1. Theol. Mor. in præloq. c. 3. n. 14. intelligit de fundamento, non hunc vel illum, sed omnes absolutè convincente: *accidere enim assolet (inquit) ut tibi probabiliter opinanti ratio aliqua in contrarium convincens videatur, sed non inde opinio probabilitatem amittit. Quia licet tu illam non valeas rationem solvere, alius solvere quibus. Idque tibi debes persuadere: cum sepe ubi multe rationes insolubiles exponantur, que ab aliis facili negotio dissolvuntur. Quare imprudenter te gereres, si, ob hanc causam, aliorum opinio- nes, que ut probabiles circumferuntur, impro- bables adjudicares.* Sic ille referens Thomam Sanchez & Sayrum.

86 Amplius (si tamen amplius) progreditur Caramuel Theol. fundam. Edit. Lugdun. n. 275. ibi namque docet in terminis, nihil habendum illicitum, nisi quod impingit evidenter in aliquam legem obligatoriam evidenter, idque omne esse probabiliter licitum & practicè tu- tum, quod non impingit evidenter, &c. Ideò- que n. 277. asserentem aliquid illicitum, ad tria omninò præstanda obligat. *Primo (inquit) debet ostendere rationes quæ malitiam probant, esse demonstrativas, nempe tales, quibus dari probabilis responsio non possit. Secundo, debet ostendere rationes, quæ bonitatem probant, ne- quidem probabiles esse. Quandoquidam id osten-*

det? *Ostendet (inquit) si omnibus ad unam de- derit solutionem qua evidenter sit vera. Nec his contentus: Tertio (inquit) etiam debet osten- dere, partem illam, quæ bonitatem asserit, non habere sufficientes autoritates, ut dicatur pro- babilis. Non sufficit ergo quòd priora duo ostenderit, sed hæc omnia simul ostendere debet, casurus causà, etsi duo ex illis ostendat, modò unum non ostendat.*

Atque utinam solius Caramuelis ea foret do- 87
ctrina! verum eandem re ipsa communissimam Probabilitatum doctrinam esse, conficitur ex duobus principiis apud ipsos solemnissimis. Primum (quod Autores innumeri docent apud Terillum ipsi consentientem in tract. de consc. probab. q. 23. n. 27.) *Si post omnem conatum adhibitum, jus (aliquid prohibens) maneat incertum, posse nos prudenter formare iudicium, quòd nulla huiusmodi lex urgeat.* Secundum (quo fulcitur primum, quòdque tradit Terillus ibidem n. 16.) est, *legem non obligare nisi sit sufficienter promulgata: talem autem non esse, nisi sit manifestè & evidenter cognita; vel (ut bonæ spei habet in Apologue. retort. dub. 7. n. 326. & 327.) legem non esse sufficienter promulgatam, quamvis invincibiliter ignoratur, an sit certò lata.* Si enim hæc principia vera sint, vera est allata, cum Tamburini, tum Caramuelis doctrina; nihil utique habendum ut illicitum, nisi quod impingit evidenter in legem obligatoriam evidenter, licitamque esse actionem omnem, quæ sit secundum opinio- nem probabiliter probabilem de licito, tamen si probabilitas illa minima sit, dummodò à probabilitatis finibus non exeat. Quia hoc ipso quòd habetur probabilitas ista de licito, deficit tam certitudo, quam evidentia de illicito (cum nulla opinio contra se certum & evidens fundamentum habens, probabiliter probabilis sit, ut fatetur Tamburinus supra;) nulla igitur actio facta, secundum opinionem probabiliter probabilem de licito (etiam minimam probabi- litate, &c.) impingit certò vel evidenter in aliquam legem obligatoriam evidenter. Omnis igitur actio ejusmodi habenda erit licita.

Si autem omnis actio ejusmodi habenda sit 88
licita, pauca profectò habenda erunt illicita (tamen talia passim ab omnibus habeantur) ferèque licebit quidquid lubebit. Tum quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, ut, exceptis generalibus quibusdam principiis ac Decalogi præceptis, omnia ferè sub opi- nione posita sint; ipsaque Decalogi. (& à for- tiori Ecclesiæ) præcepta tot hodie limitationi- bus, confictisque ex proprio cujusvis sensu in- terpretationibus convelluntur, ut vix rema- neat præcepto locus, prout c. 2. vidimus, ob- servatque Emin. Cardinalis Bona in aureo Li- bro de principiis vitæ christianæ p. 2. §. 46. Tum quia in tanta multitudine laxiorum Ethicorum, & Magistrorum prurientium auribus, qui (ut idem Eminentissimus ait) *ut noxia li- bertati faveant, mandata Dei & Ecclesiæ tot limitationibus & perniciosis interpretationibus convellunt,*

convellant, admodum difficile est certâ & evidenti demonstratione evincere, quod illicita sint quamplurima, etiam quæ ab omnibus ferè illicita habentur. Materia quippe moralis paucas habet demonstrationes, vel cum Philosopho in principio Ethicorum fatentur omnes, & Lyranus advertit in c. 9. Sapientiæ, dicens, *quod agibilia humana in pluribus talia sunt, ut quoad ea non habeatur demonstratio.*

89 Enimverò quid planius simpliciusque Decalogi præceptis? At tam varias de illis interpretationes hodie commenta est humana subtilitas, tot tricas & spinas supereminavit, tam densas difficultatum nebulas offudit, ut à pluribus hodie revocetur in dubium, sintne illa verita, quæ ab omnibus passim Majoribus pro vetitis habita sunt. Et idem est, de præceptis ecclesiasticis. Mos enim apud nonnullos Casuum Scriptores invaluit, ut quemadmodum in speculationibus quidam videntur sibi gloriose agere, si receptissima quæque negantes, vel in dubium revocantes, novas atque à communi scholarum sensu alienas opiniones tueantur, vel etiam comminiscantur; sic illi in moralibus sibi videntur nomen suum immortalitati consecrare, si novas cæli femitas à communi Majorum sensu alienas excogitent, atque cæli viam dilatent, quo hominum gratiam aucupentur, dicanturque Agni Dei, qui tollunt peccata mundi: idèque omnes humanæ subtilitatis nervos intendunt, ut tricas & altercationibus suis receptissima quæque negantes, vel in controversiam revocantes, jam licita faciant quæ olim ab omnibus illicita habebantur.

90 Quo fit, ut pauca sint in divinis humanisque legibus ac præceptis, usque adeò semota ab omni controversiâ, quæ nimiam eorum subtilitate (quæ propterea in Jure reprobatur) non reddantur obscura & controversa; ita ut zelum Dei & veritatis habentes jam deplorent, per contrarias interpretum sententias, *totum penè Jus divinum ecclesiasticumque conturbatum*, prout olim de Jure civili deplorabat Justinianus Imperator l. 3. de vet. jur. enucl. Id verò Constituit. 44. in nimiam rejicit subtilitatem, qua fit, *ut nihil in rebus humanis adeò semotum sit ab omni controversiâ, tametsi maximam cum justitia*, seu rectæ rationis dictamine, connexionem habeat, *quod dubitationem ac controversiam non recipiat, si subtiliter animi curas intendas.* Cujus Imperialis testimonii veritatem in moralibus experientia comprobatur, experientia utique infinitarum propemodum glossarum, tricarum, inventionum, quibus divinas humanasque leges obscurarunt, inflexerunt, elumbarunt, mangonifarunt, enervarunt, luxarunt, & traduxerunt Authores propositionum c. 2. recensitarum.

91 Harum quidem laxitatum complures proscriptæ sunt per Constitutiones Alexandri VII. & Innocentii XI. verum illi ipsi, qui nimiam subtilitate, minisque sobriis tricas & alterca-

Tom. I.

tionibus suis, divinas humanasque leges prius obscurarunt, in controversiam reduxerunt, indemonstratasque proinde concluderunt, atque hoc pacto earumdem vim (secundum allatam Tamburini, Caramuelis & communissimam Probabilistarum doctrinam) evigorarunt; proscriptiones illas pariter obscurare, in controversiam revocare, & evigorare conantur. Dum enim diffiteri non possunt, certas evidentissime esse quoad substantiam, eas in incertum & controversiam revocant quoad sensum (sicut & antè revocabant tot alias summorum Pontificum Constitutiones, ipsaque Decreta, etiam Concilii Tridentini.) Non obstante namque damnatione propositionis v. g. 8. & 9. quod liceat comedere, bibere, opus conjugale exercere ob solam voluptatem, id adhuc licitum asserunt ob moderatam voluptatem, solumque damnatam contendunt, si fiat ob voluptatem immoderatam, tametsi nullus unquam Christianus ob immoderatam voluptatem id licitum asseruerit: damnatas verò propositiones illas, *partim ex diversis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, partim noviter adinventas esse* Innocentius XI. contestetur. Nescio an majoris audaciæ non sit Caramuel, dum, loco infra referendo, dicit: non dari in mundo visibili auctoritatem condemnandi opiniones probabiles, id est (ut ipse explicat) auctoritate alicujus viri docti, vel ratione visâ ipsi gravi semel subnixas. Quippe an non inde consequens sit, 45. opiniones ab Alexandro VII. & 65. ab Innocentio XI. illegitimè condemnatas esse, aliis judicandum relinquo.

Scio non omnes Probabilistas tam liberè 92 sentire; liberumque probabilistis usum certis limitibus non paucos coarctare. Sed dum equidem licitum universum faciunt usum opinionis minus probabilis de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito; dum licitam in substantia, vel certa circumstantia, faciunt contraventionem legis, sive naturalis, sive positivæ, sive divinæ, sive humanæ, quoties utique obligatio ipsius vel in substantia, vel in hac illave circumstantia, post diligens examen, certò & evidenter non innotescit; dum vel unius viri docti & pii (id est pro tali ab ipsis habitæ) auctoritatem satis momenti habere putant ad efficiendum practicè probabile, adeoque practicè licitum, ac tutum, quod tale ipse existimat (quia videlicet *viri magni auctoritas, satis est magna ratio, ut judicem rationes ejus probabiles, etsi minus mihi probentur* (inquit P. de Rhodes disp. 2. de actib. hum. q. 2. sect. 3. §. 1. ad 2. object.) dum hæc (inquam) universim affirmant, suis istis principiis generalibus, practicè licitas faciunt quascumque Caramuelis, Dianæ, Tamburini, Escobarii, aliorumque indulgentiorum Authorum laxitates c. 2. recensitas, etiam illas quas per speciales rationes speculative damnant. Quid enim juvat speculative eorum, privatis in questionibus, ab invicem dissidium, si equidem in communi illa questione, generalibusque prin-

D

cipiis antedictis, practicè convenient: nihil profectò juvat, quominùs in ipsos quadret quod Augustinus ait 2. de adulter. conjug. 4. *Hoc vos quidem non sentitis, sed hæc sequuntur illa que sentitis. Mutate ergo antecedentia, si vultis cavere sequentia.*

93 At (inquiunt) probabile non existimamus placitum cuiusque viri docti & pii, quando convincens quidpiam adfertur contra illud, v. g. condemnatio illius per Ecclesiam.

At (inquam ego) si evidenter non constet de sensu damnationis, suumque placitum vir ille doctus & pius suo sensu damnatum neget, vitroque alicui pio & docto probabilis videatur hæc exceptio, ecce iterum per generalia principia vestra (damnatione non obstante) practicè probabilis ac tuta remanebit assertio ipsius, quia in sensu ipsius incerta inevidensque erit ipsius condemnatio.

94 Ecce igitur quàm vastus aditus ad omnes ferè laxiores indulgentiorum Probabilistarum opiniones in praxi permittendas aperitur, per generalem illam probabilitatis doctrinam, in hac præsertim temporum hominumque conditione, in qua *tot jam sunt de humanis actibus opiniones* (ait Cardinalis Bona loco citato) *ut ferè liceat quidquid lubet.* Tanta quippe est multitudo, tantaque diversitas probabilium (ut vocant) de qualibet propemodum re proposita opinionum, ut tota penè Theologia Moralis problematica sit, ut videre est in Escobarîi, qui Theologiam Moralem, pluribus ingentibus voluminibus, totam ferè problematicam conscripsit (id est) secundum duplicem viam, quarum una alteri extremè, seu contradictione opponitur: *Est, & non est; licet, & non licet; peccat, & non peccat; tenetur, & non tenetur; sufficit, & non sufficit, &c.* Quarum viarum utramlibet ad eò securam pronuntiat, ubi supra n. 13. ut (secundum ipsum) *quancumque duarum, primò diversarum, interint homines, rectà tendant ad superos.* Quasi ipsius arbitrio, vel indulgentiorum (quos refert) Authorum, id juris datum sit, ut duas vias extremè oppositas, securas, tutasque efficere possint. Vel quasi humana ratio (in qua se fundant) quamlibet peccato excæcata, quamlibet etiam probabilius apprens falsa quàm vera, tantù ponderis sit, ut suum ei iudicium accommodare Deus teneatur, & secundum illam iudicare, infontes pronuntiando, quos humana absolvit probabilitas, etiam minor; quæque magis apparet falsitas quàm veritas. Quasi denique quoddam infallibilitatis genus acquirat, quisquis eam sequitur, tamen infallibilitatis istius nullum in Scripturis & Patribus appareat vestigium.

95 Id totum tamen conlectarium est ex doctrina illa Escobarîi, viri magnæ apud Probabilistas autoritatis: de quo non deerit qui dicturus est, quod de Caramuele Franciscus Verde in epist. 2. ad Caramuelem, præfixa operi, quod in ipsius defensionem contra Crispinum à Borgia Episcopum Placentinum edidit, in

qua sic loquitur: *Quis namque persuadere, etiam per somnum, sibi potuisset, capacissima anime Caramuelis oculatissimam doctrinam, exhaurientem nunquam, haurientem semper, tam sæpè de hæreticis triumphantem, & difficultatum tempestates impavide calcantem, posse improbabilitatis... notâ inuri?* Et in proœmio ejusdem operis: *Hæc pauca sufficiant, ut videant omnes, quanti faciant Caramuelem Theologi, Borgiamque impossibilem spartam assumpsisse, cum sumpsit calammum, ut Caramuelis opiniones improbabiles esse demonstraret.* Siquidem, ut ibidem q. 12. n. 535. arguit, *rationes leves aut graves, modò non sint demonstrativa, doctrinam Caramuelis non expugnant, sed roborant. Hic enim syllogismus semper in acie invicta stat. Illa opinio est probabilis, quæ tam fortibus firmatur rationibus, ut contra, licet leves, aut etiam fortes, nullam tamen demonstrativam & evidentem habeat. At tales sunt omnes opiniones Caramuelis; omnes igitur ad unam sunt probabiles.* Ideòque juxta allatam Escobarîi (quæ etiam Caramuelis est) doctrinam, rectà ad superos infallibiliter tendit, quisquis eas in praxi sequitur.

Si ita est de omnibus ad unam Caramuelis 96 opinionibus, idem consequens erit de opinionibus Dianæ, utpote, de quo Caramuel in prælud. ad Theologiam fundam. *Certi sumus* (inquit) *tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut quærenti an hoc aut illud liceat, sufficiat respondere: Diana dixit.* Cùmque opiniones Escobarîi, Tamburini, & similibus Authorum laxioris doctrinæ (sic de ea in multis censuit Ecclesia) non pauciori firmentur Theologorum numero; idem de illis quoque dicendum erit. Quemadmodum & de illis ipsis Caramuelis opinionibus, quas in Germanica Editione vulgatas, in Romana & Lugdunensi ipse Editione revocavit; cùm non sic revocaverit, ut circa eas tria illa n. 86. enumerata præstiterit, quæ (iplomet Authore) necessaria sunt, ad ostendendam practicam eorum improbabilitatem, atque ad eò impracticabilitatem. Idem denique dicendum erit de hac Caramuelis propositione: *Non datur in mundo visibilibus auctoritas condemnandi opiniones probabiles,* Theolog. fundam. p. 1. n. 182. 259. & 285. Ex quo conlectarium est; non dari in mundo visibili, nec proinde in Summo Pontifice, nec in ullo Concilio, quamlibet Oecumenico, potestatem condemnandi ullam Caramuelis opinionem. Omnes enim ad unam sunt probabiles, & impossibilem spartam Placentinus Episcopus assumpsit, dum sumpsit calammum, ut aliquas ipsius opiniones improbabiles esse demonstraret, si Francisco Verde credimus. Qui propterea addit: *Quidquid approbatum est à magno* (quem vocant) *Caramuele, condemnari à nemine posse.*

97 Ecce quousque dilatata sunt philacteria probabilium (quas vocant) opinionum! quantis insuper elogiis celebrantur Principes indulgentiorum Caluistarum! Ideò verendum, multumque verendum, ne succrescente numero hujusmodi Authorum (humanæ sortis vitio) suâ spon-

te in laxiora proclivium, laxiorum opinionum in tantum per eos succrescat multitudo, ut hinc omnis licentiæ asyllum quoddam fidelibus aperiat, sicque multitudo fidelium, non Hierusalem civitas sancta, sed Babylon confusionis efficiatur. Id enim sequi pronum est ex eo quod humanæ authoritatis, male suadæque rationis arbitrio, omnia ferè velut probabilia permittantur, etiam jus excipiendi à generalibus Dei & Ecclesiæ legibus. Quod eo ipso fit, quo omnia permittuntur probabilitati, etiam minori, etiam in sola Caramuelis, Dianæ, Tamburini, Escobarii, vel similibus Scriptorum auctoritate, vel humanâ ratione ab ipsis excogitata, non in divinis Litteris, nec in SS. Patribus fundata. Neque enim satis enarrari potest, quantorum malorum colluvies ex infecta ista radice nata sit pullulare, in hoc præsertim luxuriantium ingeniorum seculo, in quo non pauci surrexerunt Patroni complurium opinionum, communibus vulgaris honestatis notionibus adeo repugnantium, ut horrore sint, vel ipsis Ethicis, in quibus mica superest probitatis, scandalosæque vitæ sint ipsis etiam hæreticis. Quos inter famosus Ministellus *Drelincoart* librum sub hoc titulo edidit: *Licentia quam Casusiste Communionis Romana dant suis devotis*: sed eam non dat Ecclesia Romana, utpote, quæ licentiosas illas opiniones per Alexandrum VII. & Innocentium XI. publico Decreto tanquam scandalosas, & animarum perniciem inferentes, condemnavit, practicarique, & ut probabile doceri prohibuit. Ex dictis tamen videre quisque potest, quousque processerit doctrina illa probabilitatis, & an non merito ipsi applicari possit famosa sententia Concilii novem Cardinalium, pro detegendis & curandis radicibus malorum in Gallia grassantium, à Paulo IV. deputatorum: cum enim varias ipsi notassent opiniones Ecclesiæ noxias, & inter eas sequentem, *Voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, in materia simonia, est regula qua ejus operationes diriguntur: ex quo procul dubio efficit, ut quidquid libeat etiam liceat*. Monuerunt Pontificem, quod ex hoc fonte irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus, & gravissimi morbi, quibus enarratis dixerunt: *Videat Sanctitas Tua, quod processit assertoria illa doctrina*. Sed & Cardinalis de Laurea in Epitom. Canon. in prælimin. ad Lect. *Cogitanti mihi (inquit) serioque indaganti, undenam... tanta circa morales doctrinas... in christianum orbem irrepsit laxitas, effrenisque in privato quolibet opinandi libido, faciliter occurrit, inde sumpsisse exordium, quod Spiritus Sancti Eccl. 8. contempto magisterio, narrationes Patrum nostrorum prætereuntes, propria innixi prudentia, nostris nimium indulgemus affectibus, nec amplius ad amussim lapidem, juxta Philosophi præceptum, sed ad lapidem amussim aptare contendimus. Non, inquam, legem voluntatem subjicimus, sed legem ipsam ad voluntatem trahere non formidamus... nullique non insuper probabilitatis involucre* Tom. I.

honestentur singula, ut nullum jam superstiti agibile, in cuius gratiam bivium protinus non sit paratum certissimum, &c.

CAPUT IX.

Sexta radix: abusus harum maximarum: In obscuris benignior interpretatio, vel opinio sequenda: Odia restringenda, favores ampliandi: In dubio melior est conditio possidentis, &c.

HÆc quæ dixi superiori capite, quæque 98 rursus (Deo dante) prolecurus sum to. 2. l. 1. (ubi opinionem illam, quæ licitum asserit usum cujusve opinionis, etiam minus probabilis de licito, in concursu probabilioris de illicito, conabor funditus evertere) non dixi, nec dicturus sum, ad taxandum, seu notandum personas, vel intentionem Authorum illius opinionis, quasi scopus illorum sit christianæ disciplinæ corrumpere sanctitatem. Absit enim ut id suspicer de doctissimis, integerrimis, religiosissimisque Viris, quorum propositum existimo non aliud fuisse, nisi opiniones suas ad hominum imbecillitatem attemperare, ne immoderata severitas imbecilles homines in majora mala, vel etiam in desperationem adigeret; ad quod præcavendum, visum est ipsis melius viam mandatorum dilatare, quàm artare; melius, leges interpretari benignè, quàm rigidè. Quia benignior interpretatio, multis (inquiunt) est causa salutis: rigida, multis est causa damnationis.

Hac etiam de causa, in dubio conflictuque 99 opinionum, hinc pro lege, inde pro humana libertate, melius existimant favere libertati quàm legi, eum in sensum usurpantes illas Juris regulas: *Benignior interpretatio facienda, favores ampliandi, odia restringenda. In dubiis quod minimum sequimur. Opinio benignior est sequenda.*

Sed ut laudanda est benigna ipsorum intentio, non pariter laudanda est mediocrum electio. Reverà namque abusi sunt nomine benignitatis & favoris, falsam benignitatem pro veta accipientes, nec tam attendentes quid reverà favorabile esset animarum salutem, quàm noxiæ corrupti hominis libertati. Nec abusus iste minus radix est Theologiæ laxioris, quàm abusus probabilitatis, de quo præcedenti capite. Sub iis namque prætextibus, Moralis laxioris Authores invexerunt opinandi modum, alienum ab evangelica simplicitate, sanctorumque doctrinâ, quem si fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitæ christianæ corruptela, prout Alexander VII. in Decreto suo conqueritur. Unde nec alios Authores habet dictarum maximarum abusus, nisi quos habent radices præcedentes; nec aliud est nisi mera adinventio Philosophiæ humanæ, in sola ratione antecedente fundamentum habens (si quod habet) non in factis Litteris, nec in sacris Canonibus, nec in sanctis Patribus.

- 101 In eo verò abusus ille consistit, quòd opinionones molles, christianæque vitæ relaxativas, pro benignis & favorabilibus acceperint, nec præ oculis habuerint discrimen inter veram falsamque benignitatem, fundamentumque veræ benignitatis esse traditam à Christo, ab Apostolis, à Patribus, vitæ normam, non humanam rationem cuique visam; nec denique providerint, ne moderatæ libertatis prætextu, licentiam effrenatam in mores christianorum hominum inducerent. Quas si non induxissent, effrenatas laxitates ipsorum Summi Pontifices censoriis Decretis suis non confixissent.
- 102 Sciendum itaque triplicis generis esse opinionones, *severas, laxas, benignas*. In hoc aperte falluntur Authores laxioris Ethicæ, quòd severas esse velint, quæcumque favent spiritui, seu præcepto & legi, contra libertatem quod lubet agendi; benignas verò, quæ favent huiusmodi libertati contra legem.
- 103 Apertè (inquam) falluntur 1°. quia opinio favens legi, saltem divinæ & naturali, reverè favet veræ hominis libertati, dum spirituali favet libertati. Siquidem finis legis divinæ & naturalis, est spiritualis libertas hominis; libertas utique à servitute concupiscentiæ & peccati, quâ libertate Christus nos liberavit. Igitur opinio favens legi divinæ & naturali, verè favorabilis est & benigna; contraria verò rigida; utpote, eo ipso contraria veræ hominis libertati, quo favet servituti concupiscentiæ, ac per consequens servituti peccati; quæ profectò servitus est durissima, jugumque grave, de quo Eccli. 4. *Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam*. Siquidem jugum hoc concupiscentia est, ait Urbanus IV. in Psal. 1. Nec certè quisquam ignorat, quàm gravi jugo constringantur, quàmque dura servitute prementur, qui desideris suis ac concupiscentiis serviunt. Nisi enim magno onere laboreque premerentur, ipsis Dominus Jesus non diceret: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*, id est, sublevabo vos. Quomodo? numquid à sua lege eximendo? quinimò suam ipsis legem imponendo: propterea namque subdit: *Tollite jugum meum super vos, &c.* Ipsa quoque experientia manifestum facit, quàm difficilis & laboriosa sit via iniquitatis ac concupiscentiæ, juxta illud Sap. 5. *Lassati sumus in via iniquitatis, & ambulavimus vias difficiles. Considera* (inquit à Lapide in illum locum) *an non avaro sit difficile maria & terras obire, ut opes congreget; gulosò, ventrem infarcire, ut capite doleat, stomacho nauseet, membris torpeat, febris astuet, crapulâ milleque morbis crucietur; luxuriosò, Veneri vacare, ut luem veneream, sordes, vomitibus, & cruciamenta patiatur; superbo, iracundo, invidio, ut mille animi astibus, timoribus & doloribus agitetur, &c.* Ex adverso invenietur semita justitiæ levis, ut Prov. 4. dicitur, juxta Versionem 70. Quamvis enim incipientibus arcta sit, quatenus libertatem arctat carnis concupiscentiæque; tamen *cùm eam in-*

gressus fueris, non arctabuntur gressus tui, ut additur ibidem versu 12. quia scilicet dilatabitur cor tuum, à concupiscentiæ jugo liberum, Neque enim justitiæ semitam arctam nisi concupiscentia facit, quâ sublata, arcta non fuisset in statu innocentiae. Proinde quidquid diminuit concupiscentiæ servitutum, dilatat justitiæ semitam; sicque favorabile est, ac benignum, non odiosum & rigidum.

2°. Non eo ipso quidpiam odiosum severumque censeri debet, quo carnali hominis libertati contrarium: non est igitur, cur opinio quæcumque eo ipso odiosa sit ac severa, quo libertati illi contraria. Antecedens perspicuum est in ipsismet mandatis Domini, quæ, tametsi contraria carnali illi libertati, suavia & favorabilia censentur, utpotè, *jugum suave*, Math. 11. & *alligatura salutaris*, de qua Eccli. 5. *vincula illius alligatura salutaris*. Unde & maxima sunt Dei beneficia, juxta illud Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis.*

3°: Non eo ipso quidpiam etiam favorabile benignumque apud Christianos reputari debet, quo carnali illi libertati amicum, sed eo ipso potius quo amicum libertati spirituali. Cùm ad eam ordinari debeat tota vita Christiani, juxta illud Gal. 5. *Vos enim in libertatem vocati estis fraures: tantùm ne libertatem in occasione deis carnis*. Igitur nec eo ipso opinio aliqua favorabilis ac benigna reputari debet, quo amica & favens carnali hominis libertati, sed eo ipso potius, quo amica & favens libertati ipsius spirituali, cui potius favet stando pro lege, saltem naturali & divina (etiam sub opinione posita) quàm stando contra illam, ut constat ex 45. propositionibus ab Alexandro VII. & 65. ab Innocentio XI. condemnatis, quæ licet (ante condemnationem) starent contra legem sub opinione positam, non favebant spirituali hominis libertati, sed ei contrariabantur, ideòque malignæ potius erant, odiosæque, quàm benignæ & favorabiles, utpotè animarum perniciem, vitæ christianæ corruptelam, & perditionis viam inducentes, uti declarant laudati Pontifices.

Quòd si, ante Pontificiam etiam declarationem (neque enim per eam tales factæ sunt) malignæ erant & odiosæ: igitur oppositæ, stantes pro lege (tametsi sub opinione positæ) favorabiles erant & benignæ.

4°. Eo sensu opinio quæpiam dicenda est benigna, quo jugum Christi suave. Sed hoc *suave* non dicitur, quia humanæ favens concupiscentiæ, libertati que quod lubet agendi (neque enim favet ipsi, sed contrariatur) verùm *suave* dicitur, quia liberans à servitute concupiscentiæ, sicque favens libertati spirituali, quæ sola facit *jugum suave & onus leve*, (ut Bernardus expressè dicit serm. 3. de Ascens. Dom.) de qua etiam in Christianis procuranda manutenendaque sollicitior esse debet Christianus Doctor, quàm de procuranda manutenendaque libertate ipsius carnali &

animali; utpote quæ verè, non tam libertas est, quàm salutaris perditio libertatis; prout eleganti Apologo ovis ac cervi demonstrat Cyrillus Apol. moral. l. 2. c. 9. Ovis (inquit) avida propria libertatis, sociali grege relicto, dominium sui pastoris effugit. Cumque per solitudinem cervus vagam & profugam invenisset, cepit pius querere ejus solitudinis & erroris occasionem. Cui mox illa respondit: dum celo servile jugum durissimum passa, nunc frui volo, sicut & vos, libertate cunctis gratissima, atque patronum duriores effugere; qui non solum me usque ad sanguinem emulgebant, verum etiam singulis annis ab opportuno vellere spolabatur. Tunc cervus illi compatiens: satis, inquit, charissima doleo de errabundo itinere tuo; sed multo magis de erroneo consilio. Nimirum libertas dulcis est, & thesaurus incomparabilis, sed non communiter universis. Plura enim sunt, quibus pax, vita, securitasque salutaris tantum ex debita subjectione contingit, & propter hoc non est aliud libertas eis, quàm salutaris perditio libertatis. Nam libertas populi, quem regna non coercent, libertate perit. Sic corpus etiam animæ subiectum vivit, & mox, cum ab ea liberatur, extinguitur. Navis subiecta nautis, servatur a fluctibus, à quibus si libera fuerit, statim naufragio dissolvitur. Formica quoque alis liberata cum de fovea surgens erigitur, finali miseriâ captivatur. His ergo libertas certè est perditionis captivitas. Hoc modo, mea charissima, credo rem etiam tecum habere. Nam attendo, quomodo, & qualiter nunc incedas, sine duce, pastoralis itineris necia; sine tutore, nulla propria validitate armata, inter inimicos solivaga, atque in miseris et circumvallantibus destituta. Nimirum via tibi error est, præcipitium ductor, esuries pastua, perniciosis socius, & cui tandem crudelis interitus sunt extrema. Ego certè, cornu, pede, magnitudine, & agilitate munitus, vix à feris hujus solitudinis sum securus. . . audi igitur consilium meum, & quancociens ad dominum tuum revertaris, ne liberè pereas, & teipsam lupis devorandam impendas. . . Quibus auditis, ovis gaudenter ad pastorem rediit. Quàm bellè Apologus iste congruit ad intentum! quid profectò valuerit libertas à legibus sub opinione positus, à laxioribus Authoribus præsentia, experientia, sicut & Ecclesiæ declaratio manifestum fecit: quòd utique libertas illa, ad nihil aliud valuerit, nisi ad inferendam animabus perniciem, vitæ christiana corruptelam, perditionisque viam: nec proinde aliud fuerit, quàm salutaris perditio libertatis.

107 §. Cum vera Christianorum libertas, ex præmissis, sit libertas spiritualis & christiana, non verò naturalis & animalis, Christiani Doctoris munus est, dum utrique consulere non potest, illi potius (cæteris paribus) consulere & favere, quàm isti; sicut munus etiam ipsius est, magis sequi maximas Philosophiæ spiritualis, (qualis est Moralis christiana) quàm animalis.

6°. Opinio favens juramento, testamento, libertati fervoribus, Matrimonio, Sacramento & Religioni, benigna est, oppositæque benignior, ut Doctores communiter tradunt cum Sylvestro, verbo opinio, §. Secundò quaritur. Et idem est de opinione favente viduis, orphanis, pupillis, indigentibus, peregrinis, ut docet cum aliis Thomas Vilar de confc. p. 4. §. 1. Cur ita? nisi quia opinio magis benigna, illa est, quæ magis pia, sive quæ favet legi pietatis, charitatis, religionis, &c. At tales sunt opiniones omnes faventes legi divinæ & naturali, utpotè, quæ nihil aliud præcipitur, nisi charitas, nec aliud culpatur nisi cupiditas, Augustino teste, qui ait, quòd Scriptura nihil aliud præcipit nisi charitatem, nec culpatur nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum.

7°. Dura & rigida, seu laxa & maligna potius quàm benigna est opinio, v. g. quæ liberat ab obligatione denunciandi hæreticum occultum, hæresim occultè disseminantem, dum probabilis est spes emendationis ipsius per fraternam correctionem: quia, eo non obstante, opinio illa noxia est Communitati, eique proinde maligna. Similiter illa quæ liberat ab obligatione denunciandi Confessarium in Confessione sollicitantem, dum similis est spes: quia est contra bonum Sacramenti, illudque exofum reddit. Similiter quæ (extra necessitatem) permittit pauperibus opus servile per tres vel quatuor horas, in die festo: quia favet avaritiæ duritiæque dominorum, à quibus pauperes famuli famulæque (secundum illam opinionem) cogentur sapius in diebus festis laborare. Similiter illa quæ tollit vel diminuit obligationem eleemosynæ, v. g. negando eam obligare in communi, vel etiam in gravi necessitate, dicendoque vix in sæcularibus superflua reperiri, ex quibus eroganda sit eleemosyna, &c. Hujusmodi namque opiniones immisericordes sunt erga pauperes. Similiter illa quæ negat obligationem internæ attentionis, in lectione Horarum: quia contraria est pietati, devotioni & religioni in Deum. Similiter illa quæ, temporales ob causas, permittit se exponere occasione mortalis peccati, in eâve manere: quia exponit animas durissimæ servituti, velutque necessitati peccandi. Et idem est de opinionibus permittentibus homicidia, duella, mentales restrictiones, calumnias, &c. utpote quibus convellitur securitas, suavitas, sinceritas, &c. humanae societatis. Idem denique est de omnibus c. 2. recensitis, iis præsertim quas Alexander VII. & Innocentius XI. proscripserunt, utpote, quæ, laxando fræna concupiscentiæ, durissimam servitutem spirituales, ac perniciem animabus inferunt.

110 Ecce quot, quàmque efficacibus argumentis demonstratur, eos vehementer decipi, qui in casibus dubiis & obscuris, sub opinioneque positus, omnem opinionem vel interpretationem, quæ favet libertati quod lubet agendi

contra legem, vocant benignam; omnem verò quæ favet legi contra libertatem illam, vocant odiosam, severam, rigidam: cum sæpè maligna, rigida, & odiosa sit opinio favens tali libertati contra legem; sæpè ex adverso benigna, quæ legi favet contra libertatem.

111 Et ideò favorabilis & benigna est interpretatio, quæ dubia, nos ipsos concernentia, dum agitur de adhibendo malis nostris remedio, pejorem in partem interpretamur, prout interpretari nos oportet, juxta S. Thomam 2. 2. q. 60. a. 4. dicens quòd circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem, secundum illud Job. 9. *Verebar omnia opera: eo quòd cum debemus malis nostris adhibere remedium, expedit ad hoc, ut securius remedium apponatur, ut supponatur id quod est deterius.* Si expedit: id igitur favorabilius est. Et si ita est, cum debemus malis nostris remedium adhibere; consequenter ita est, in dubiis obligationibus omnibus, quæ Deum, vel animæ nostræ salutem concernunt. Ut enim benè notat Petrus de Ancharano apud Fagnanum in cap. *ne imitaris* n. 200. *Licet in aliis (legibus humanis) facienda sit benigna interpretatio, ne quis sit obligatus in dubio, ut L. Arrianus de act. & obligat. & cap. ex litteris de probat. tamen in obligationibus quæ concernunt Deum, tutius est presumere quem ligatum, quam solutum.* Et ideò Innocentius in cap. *cum in* de testibus, amplectendam dicit in foro externo partem benigniorem, in interno tutiorem, seu (ut alii) deteriorem. Cujus rationem optimam dat Glossa in cap. *unicum*, de scrutinio, dicens, in aliis judicandis potius bonum quam malum præsumendum; in nobis verò, in conscientia foro, ubi vertitur animæ periculum, præsumendum deterio-

rem in partem. Quia licet deterior videatur, tamen melior & tutior est, atque adeò benignior & favorabilior (ait Illustrissimus Fagnanus n. 203.) cum longè melius & favorabilius sit, tutà quam periculosa incedere viâ, & qui amat animam suam, debet eam perdere. Quam rationem approbat Panormitanus in cap. *juvenis*, de sponsalibus, dicens: *In concernentibus periculum anime, debemus in dubiis semper tenere quod certius est, & quod sine periculo anime explicari potest. Unde in istis illa pars est mitior, quæ est tutior.*

Benigna itaque opinio, illa est, quæ rationem 112 habens humanæ fragilitatis, illi sic attemperat legem, ut immoderatam non tribuat licentiam, nec valeat ad evitendam christianam disciplinam, nec ad periculum animæ creandum, sed habeat rationem salutis, pietatis, ac fructus legis, qui est, continere in officio fideles, concupiscentiamque coercere, charitatem ædificare, Christianique sectatores, Christo & Evangelio ipsius conformare.

Laxa opinio, illa est, quæ sic habet ratio- 114 nem humanæ fragilitatis, ut magis favoreat concupiscentiæ, quam legi ac pietati, valeatque ad evitendam christianam disciplinam, dum pro moderata libertate, effrænem in mores Christianorum inducit licentiam.

Severa denique opinio, est, quæ sic habet 115 rationem pietatis ac legis, ut non habeat rationem humanæ fragilitatis, sed, ob immoderatum rigorem, inicit (etiam timoratis pro humana fragilitate conantibus) transgressionis necessitatem.

Quoad maximam illam: *In dubio melior est conditio possidentis*, quantum eâ abutantur noviores Caluistæ, quantaque ex isto abusu ipsimet absurda derivent, manifestabimus to. 2. l. 1. p. 3. c. 28. 29. & 30.

PROLEGOMENON SECUNDUM.

De Remediis Ethices laxioris.

CAPUT PRIMUM.

Sapiens investigator remediorum adversus Ethicem laxiorem, scire ante omnia debet, principium veræ Sapientia esse, parùm credere humanæ rationi suæ, ob ingentem defectum & pronitatem ipsius in errores. Cujus argumentum primum petitur ex discrimine humanæ rationis, in hoc statu naturæ corruptæ, ab ea quæ fuisset in statu innocentia.

1 **S**I prima causa radixque primordialis laxioris Ethices, est nimia præsentia, liberiorque usus rationis humanæ, antecedentis Oracula Dei, & Sanctorum, prout superiore Prolegomeno demonstravimus: igitur ante omnia, securis ad radicem istam apponenda est. Ad hoc verò præstandum, abjectâ illâ præsentia, persuasum habere debet

sapiens instructor hominis christiani, rationem illam humanam nimis erraticam esse, ut ejus ductui christianam animam committat, nihilque proinde tam consonum esse rationi, veræque sapientiæ, quam parùm rationi illi credere, ob ingentem defectum, pronitatemque ipsius in errores. Cujus argumentum multiplex hîc & in sequentibus capitibus operæ præ-

tium